

An aerial photograph of a rugged, rocky landscape. The terrain is composed of grey and brown rocks of various sizes and shapes. Several small, shallow pools of water are scattered across the rocks, reflecting the sky. A larger, more prominent pool of water is visible on the right side of the image, with a small waterfall or rapid section above it. The overall scene is natural and somewhat desolate.

NATURBASERT REISELIV LANGS NIDELVA
MULIGHETSSTUDIE 2020

Vestfold Telemark
Fylkeskommune

Agder
Fylkeskommune

Fyresdal Kommune

Nissedal Kommune

Åmli Kommune

Froland Kommune

Tittel:

Naturbasert turisme langs Nidelva
Mulighetsstudie 2020

Forfattarar:

John Salve Sigridnes (Åmli kommune)
Jan Fasting (Fasting Outdoor)
Margrethe Lund og Tone Telnes (Feste)

Dato:

30.09.2020

Oppdragsgjevar:

Styringsgruppa for Nidelva-prosjektet
Fyresdal, Nissedal, Åmli og Froland kommuner
Agder, Vestfold og Telemark Fylkeskommuner

Kontaktperson:

Ole Tom Tjuslia, Froland Kommune

Prosjektoppsummering:

Gjennom utarbeidelsen av denne studien peker en sammensatt arbeidsgruppe fra fire kommuner i Agder og Vestfold og Telemark på mulighetene for utvikling av naturbasert reiseliv i områdene langs Nidelva.

Ved å jobbe frem Nidelva som begrep og destinasjon skapes det store muligheter for verdiskapning og nye arbeidsplasser. Samtidig vil en felles, sammenhengende satsing langs elva også ha positive effekter i forhold til økt attraktivitet i områdene elva passerer. Områder som i begge fylkene har behov for vekst.

Studien skisserer to nødvendige «søylar» for å lykkes. For det første må det offentlige bidra i etableringen av nødvendig infrastruktur. Dette er et løft næringsaktørene ikke kan ta alene. For det andre må det parallelt jobbes med å stimulere næringsutvikling på den samme infrastrukturen.

Prosjekttema:

- Naturbasert reiseliv
- Verdiskapning/ Næring
- Destinasjonsutvikling
- Områdeutvikling/ Aktivitet

Framsida:

Jettegrytene (dronefoto, Svein Mortensen)

Alle dronefoto i presentasjonen er tatt av Svein Mortensen

Kvalitetsikring:

Dato:

30.09.2020

Kommentarar:

Produsert av:

Feste Landskap Arkitektur
PB 120, 3901 Porsgrunn
Besøksadr. Tordenskjoldsgt. 6
Tlf: + (47) 97 77 99 90

www.feste.no
tt@feste.no
ml@feste.no

FESTE
LANDSKAP-ARKITEKTUR

Innholdsfortegnelse

Innledning	4
Historien om elva	5
Kraften i vannet	6
Beskrivelse av vassdraget	9
Tilnærming til landskap	10
Arkitektonisk konsept	11
Arkitekturprogram	12
Elementer og materialer	13
Perler på en snor	14
Utvalgte perler	15
Jettegrytene	16
Flåteferd	23
Surfebølgen	26
Kilandsfallene	34
Andre muligheter	41
Frolands Verk	42
Reiseveiene	43
Sykkelveinettet	44
Stisyklingsmulighetene	46
Padleleden	47
Veien videre	49

Jettegrytene

Innledning

Noen ganger må en ha litt hjelp til å se det åpenbare – til å se mulighetene. Naturbasert turisme er en megatrend som bare fortsetter å vokse, både globalt og nasjonalt.

Samtidig ligger Nidelva der, innbydende og attraktiv, men med et uforløst potensial. Vannet binder sammen områder på tvers av kommuner og fylkesgrenser og har alltid skapt kraft og verdier for de som bor langs elva.

I 2018 startet kommunene Nissedal, Åmli, Froland og Fyresdal en prosess for å se på elva og regionen rundt på en ny måte. Vi ville se på mulighetene for verdiskaping gjennom bærekraftig naturbasert reiseliv.

Denne mulighetsstudien er utarbeidet med støtte fra Agder og Vestfold og Telemark fylkeskommune. Vi har også hatt faglig bistand fra arkitektene i Feste Sør AS og Jan Fasting fra Fasting Outdoor AS har vært fagkonsulent.

Arbeidet med studien har bekreftet det store potensialet i regionen langs elva. Her finner man både naturområder med spektakulær internasjonal attraksjonsverdi, og snill urørt familievennlig natur. Det som har manglet til nå har vært nettopp det åpenbare – å se på elva og områdene rundt den i sammenheng. Turisme har tradisjonelt sett ikke vært den sterkeste næringen i de områdene elva passerer fra Nissedal og ned til Arendal. Med tanke på å utvikle naturbasert reiseliv er det nå et fortrinn. Andre regioner i Norge opplever tegn på overturisme og strandsonen langs sørlandskysten er under sterkt press. Veksten vil trekke innover i landet, og vi har nå muligheten til å sammen utvikle en ny destinasjon på en bærekraftig måte. Lykkes vi vil det skape verdifulle nye arbeidsplasser. Samtidig vil en slik satsing komplementere og forsterke fokuset på grønn vekst som er felles for alle kommunene. Naturbasert reiseliv er også en del av bioøkonomien.

Historien om elva

Den tradisjonelle bruken av vassdraget gikk langs linjene ferdsel, fiske og tømmerfløting, men fra 1860-åra kom også industri inn som en viktig bruker. Den eldste ferdselen må vi regne med var da de første «innvandrerne» kom padlende i skinnbåter og stokkebåter eller staka seg fram på enkle flåter på leiting etter nye jaktmarker.

Båter og flåter må også ha vært brukt i rolige områder mellom fosser og stryk til transport av klebersteinsprodukter fra de store klebersteinsbrudda på Vimme og Sparsås, og jern fra de mange jernvinnene (jern fra myrmalm) i Åmli, Fyresdal og Nissedal. Både klebersteinsprodukter og jern blei frakta til Fjærområdet for eksport. Vannet var åren som bandt hei og kyst sammen. Elva blei også brukt som «byvei» de vintrene det var sikker is. En kunne krysse over isen, men senest fra 1680-tallet var det offentlige ferjer i bruk. En spesiell form for ferdsel er hovedvirksomheten i vassdraget gjennom flere hundre år- tømmerfløtinga. Den kom i gang før 1700, og varte til 1971. De store arendalskjøpmennene styrte lenge fløtinga egenmektig, men stor misnøye blant bønder og mindre trelasthandlere førte til at det i 1789 blei vedtatt et fløtningsreglement. Likevel tok det lang tid med mye strid før fløtinga blei effektivt organisert. Først ved omorganiseringa av Arendal Vassdrags Fellesfløtningsforening i 1903, skjedde dette.

Gjennom århundrene blei det bygd dammer, imponerende steinskjermer og tømmerrenner for å lette fløtinga. Store ressurser ble brukt for å sikre verdiskapningen basert på naturressursene i innlandet. Over innsjøene kunne tømmerbommene trekkes av gangspill på land eller på flåter (varping). Fra 1867 gjorde dampbåtene sitt inntog, først på Nisser, seinere også på Fyresvatn og Nelaug. Den største tømmermengden i vassdraget i nyere tid var 188 400 m³ i 1916. I sluttåret 1971 blei det bare fløta 6 900 m³. Vannet var også drivkraft til utallige kverner og sager.

Nidelva var før den blei regulert, lakseførende til Bøylefoss. Den var i sin tid ei god lakseelv med årlige fangster på opptil 6-7 tonn ifølge offentlig statistikk.

Langs vassdraget hadde folk badeplasser og vaskeplasser, og det blei brukt som vannkilde.

Fra 1890-åra blei det konkurranse om fossekrafta med mange planer om utnyttelse. I 1896 blei A/S Arendals Fossekompani stifta med utbygging av Bøylefoss som et av formåla. Sam Eyde sikra seg sammen med Marcus Wallenberg aksjemajoriteten i Fossekompaniet. Eyde leide kraft på Evenstad i 1904, og der klarte professor Birkeland å framstille verdens første kunstgjødsel (Vassmoen).

Utbygginga førte til behov for regulering, og den første konsesjon for regulering av Nisser, Fyresvatn og Nelaug blei gitt i 1912. I 1920/21 blei Høgefoss kraftstasjon den første stasjonen som ble satt i drift.

Historien om Nidelva har i moderne tid i stor grad handlet om tunge investeringer i nødvendig infrastruktur for å skape verdier. Vår tids løft blir kanskje å transformere gammel infrastruktur til å møte dagens muligheter for verdiskapning innenfor naturbasert reiseliv?

Stokkebåt

Tømmerfløting i innløpet til Dynjarennå, Fyresåna (Digitalt Museum)

Vann i tømmerrenna, Fyresåna ved Jettegrytene (Digitalt Museum)

Paddling på akvadukt over Pontcysyllte, Wales

Tømmerrenna vennesla, Fritt fall foto

Kraften i vannet

IDE, KONSEPT OG POTENSIAL

Den grunnleggende **idèen** er hvordan man kan:

Utnytte kraften i vannet på en ny måte

Dette krever et helhetlig konsept som utvikler Nidelva til en destinasjon som kan koble seg på den massive utviklingen som i dag skjer innenfor naturbasert turisme.

Vi peker i denne studien på noen de unike mulighetene som ligger i regionen, og skisserer opp hvordan en kan binde dette sammen med grønne reiseveier. På og langs elva. Området har en rekke sterke sider en kan spille på. Klimaet er stabilt og naturen er attraktiv, men samtidig snill og med skjermende skog. Grunnlaget er derfor godt for å skape tilbud for et bredt spekter av kundegrupper; fra familier til mer eventyrlystne og voksne som ønsker seg eksotiske og eksklusive opplevelser. En utvikling av Nidelva vil ikke bare gi verdiskapning gjennom økt turisme, men vil også gi større attraktivitet for kommunene langs elva.

Selv om flere av de mulighetene det pekes på i denne studien står godt på egne bein i hver enkelt kommune, tror vi det er avgjørende å etablere et felles prosjekt på tvers av kommune- og fylkesgrenser for å lykkes med å ta dette videre. I et slikt prosjekt må også næringslivsaktørene og de store interessentene langs elva være med. Sammen kan en da etablere en infrastruktur som binder områdene sammen og skaper vekst.

«Å utvikle en region til å bli en destinasjon kan ikke gjøres stykkevis og delt. Det kan gjøres i faser, men mister fort tiltrekningskraft på turistene om satsningen ikke er tilstrekkelig. Det beste eksemplet i Norge er Lofoten. I denne regionen er det ett koordinert budskap fra de mange hundre små og store turistbedriftene.

Nidelva kan bli en tilsvarende destinasjon - forutsetningen er at man gjør den samlende grunninvesteringen som skaper grunnlaget for virksomhetene som etablerer seg....»

Jan Fasting – grunnlegger av Canvas Telemark

Jettegrytene

Gjermundsnes (foto: M Lund)

Hva er egentlig naturbasert reiseliv, og hvilke **potensial** ligger i vår region?

Som nevnt i innledningen er naturbasert reiseliv en megatrend, og etterspørselen øker i Europa og resten av verden. Undersøkelser fra rundt 2010 (Fredman & Tyrväinen) viser til en vekst innenfor dette segmentet som er 10-30% større enn i reiselivet ellers, og World Tourism Organization oppgir at 10 til 20% av alle internasjonale reiser er naturrelaterte. Den positive utviklingen fortsetter. Dette er en av grunnene til at satsing på naturopplevelser står sentralt – også i nasjonale reiselivsstrategier.

Forskning på det naturbaserte reiselivet peker videre på både bærekraftselementer og helsefremmende aktiviteter som sentrale for å lykkes. En utvikling av områdene langs Nidelva treffer disse trendene. Trender som er ytterligere forsterket av de omveltningene koronapandemien har ført med seg. Det å legge til rette for å være sammen i mindre grupper med god plass i uberørt natur, møter en verden i endring etter en pandemi på en god måte.

En av Norges fremste forskere på naturturisme, Knut Fossgard ved NMBU har skrevet en doktoravhandling om temaet. Naturbasert reiseliv innebærer opphold i naturområder utenfor de omgivelsene som mennesker ferdes i til daglig. Men hva vi gjør, hvordan vi gjør det og hvor vi gjør det, forandrer seg. Og forandringene går fort. Potensialet for bærekraftig utvikling og verdiskaping basert på lokal natur og kultur er stort, men doktoravhandlingen indikerer et stadig mer komplekst forhold mellom det naturbaserte reiselivet og ressurser.

Tidligere har det nok vært en større oppfatning om at naturen har vært en form for arena og kulisse for sightseeing-inspirerte og fartsfylte reiselivsprodukter. Dagens mangfoldige naturbaserte reiseliv bruker naturen på langt flere måter, og tilbyderne er opptatt av å knytte gjestene tettere på naturen.

Naturbaserte reiselivsvirksomheter prioriterer ressurser i naturen høyt. Immaterielle ressurser som stillhet, utsikt urørt natur, tiltrekkende landskap og andre sensoriske kvaliteter er svært viktig, også for tilbydere av moderne, spesialiserte aktiviteter.

Naturbasert reiseliv i Norge består av 2000-3500 bedrifter med en samlet omsetning på mellom 4 og 8MRD NOK ifølge en NMBU-undersøkelse fra 2018. Det er noe usikkerhet knyttet til at landbrukseiendommer som leier ut jakt og fiskerettigheter er vanskelig å fange opp. Tallene viser uansett at det er mulig å skape betydelig omsetning innenfor også dette segmentet av reiseliv. Bedriftene i undersøkelsen er typisk små familiebedrifter med totalomsetning under 5 millioner kroner. Samtidig rapporterer 72% en økning, og mellom 75% og 80% av bedriftene tror på økt lønnsomhet og økt omsetning for kommende 3 årsperiode.

Til tross for vekst i markedet både internasjonalt og nasjonalt har det til nå ikke vært et stort fokus på å sette gode rammer for utvikling av denne type reiseliv i vår region. Hele reiselivsnæringen på Sørlandet skaper verdier for mellom to og tre milliarder årlig. Det meste av denne verdiskapningen skjer i området rundt Kristiansand som står for nærmere 70 prosent av antall gjestedøgn og omsetning. Agder, har i liten grad tatt del i den internasjonale veksten som andre regioner i Norge har opplevd de siste årene, og er stort sett et norsk reisemål for norske turister. Samtidig peker både Regionplan Agder og Landbruksstrategien for Agder på naturbasert reiseliv som en naturlig vekstmulighet for bygdene.

Områdene langs Nidelva fra Nissedal og ned mot Arendal har frem til nå ikke hatt betydelig verdiskapning basert på naturbasert reiseliv. Dette gir store muligheter til å bygge en helhetlig satsing fra bunnen av. Det er lite reiselivsnæring her, og området har en mild og vennlig natur som innbyr til trygg bruk, samtidig som det også finnes enkeltområder med spektakulære kvaliteter og potensiale som både regionale, nasjonale og internasjonale destinasjoner.

Gjort riktig kan en både skape betydelig vekst og samtidig bygge infrastrukturen på en måte som gjør at en unngår overturisme.

Canvas Hotel, Nissedal
(foto: Canvas Hotel)

Soria Moria, badstu Dalen
(arkitekt: Feste. Foto: Dag Jensen)

Gode ledestjerner?

Det er ikke vanskelig å finne eksempler på andre destinasjoner som har lyktes med naturbasert reiseliv. Rallarvegen fra Haugastøl til Flåm tiltrekker seg rundt 25.000 syklister årlig. Dette genererer verdiskapning i form av overnatting, sykkelutleie, transporttjenester osv. En sammenhengende sykkelvei fra Treungen til Arendal, langs historiske jernbanelinjer og tett knyttet på elva, vil kunne ta ut noe av det samme potensialet. Det ble solgt 360 000 sykler i 2019. Det er litt tidlig å beregne 2020 enda, men alt tyder på at sykkelsalget kommer til å slå alle rekorder. Elsykkelmarkedet var i 2019 på ca. 55 000 sykler, mens mye tyder på at det kommer til å selges rundt 80 000 elsykler i år. (Kilde: Sportsbransjen).

I Sverige har Arvika Kanot & Turistcenter (Värmland) over fem tusen besøkende årlig og vokser på å legge til rette for naturbasert reiseliv som padling og sykling. Senteret har siden oppstarten i 1979 posisjonert seg solid i det europeiske markedet. Nidelva har naturkvaliteter som overgår områdene rundt Arvika i form av en av Europas lengste sammenhengende padlestrekninger og en mer variert natur. Selv om det ikke finnes nasjonale tall på samlet kano- og kajakksalg rapporterer bransjen om samme økende salg her som på sykkel.

Queenstown på New Zealand regnes av mange som verdens "hovedstad" for aktivitets- og naturbasert reiseliv. Området har en natur som er svært lik den du vil finne i de nordlige delene av vassdraget, med en tilsvarende ferskvannsfjord som Nisser. Regionen rundt Queenstown kan i dag tilby over 200 organiserte, kommersielle, natur og opplevelsesaktiviteter og har i tillegg et bredt overnattings og mattilbud. Fra tidlig pionervirksomhet på femti og sekstitallet har byen nå tatt en solid internasjonal posisjon, og har i dag 15.000 innbyggere som stort sett er sysselsatt i reiselivsnæringen.

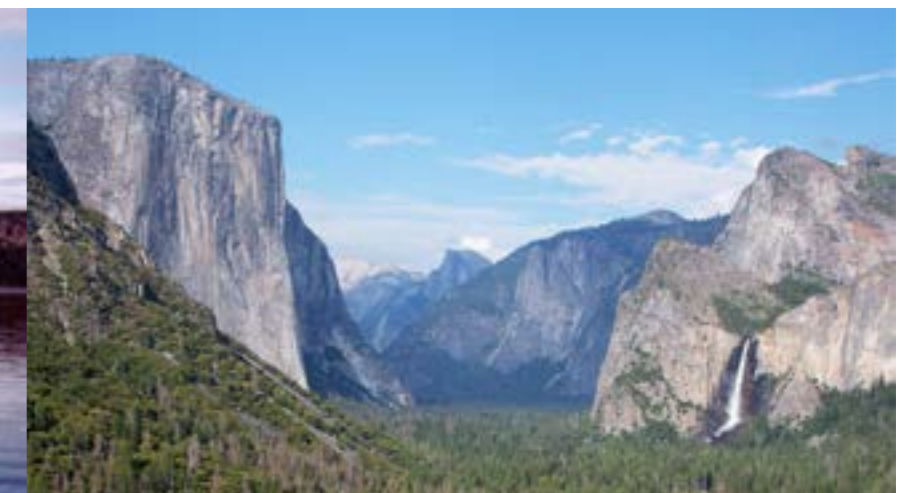
Vi har allerede aktører som viser at det er mulig å lykkes med naturbasert reiseliv også i vår region. Canvas Telemark omsetter i år for mellom fire og fem millioner. Hver gjest bruker i gjennomsnitt 3500kr i døgnet og bedriften har fem årsverk. I tillegg til den direkte og indirekte verdiskapningen dette representerer er virksomheten med på å bygge attraktivitet, identitet og stolthet hos menneskene som bor i området.

Det er plass til flere slike aktører – og vekst hos de som allerede er etablert i området. Et nøkternt mål bilde kan være 100 nye årsverk og 200.000 gjestedøgn i en helhetlig destinasjon Nidelva innen 2030. Gjestedøgnene ville i så fall alene generere en årlig verdiskapning på mellom 200 og 300 millioner.

«Øverst i hierarkiet innenfor naturbasert reiseliv ligger Yosemite Nasjonalpark i USA. Som dere ser av bildene, har naturen der mange likhetstrekk med områdene nord i vassdraget vårt. Yosemite har, uten sammenligning for øvrig, 3,5 Millioner besøkende årlig. I vårt område har vi potensial til å bygge merkevaren "Norway's Yosemite" eller "Europe's Yosemite".

Foto: Vebjørn Haugerud

Beskrivelse av vassdraget

Fra de store innlandsfjordene i nord strekker vassdraget seg 140 kilometer på sin ferd ned til kysten. Noe av energien er underveis konvertert til elektrisitet i til sammen 18 kraftverk, men det er fremdeles mye kraft igjen der vassdraget skjærer gjennom dalføret.

Terrenget rundt elva veksler fra dramatiske og massive overheng til myke og innbydende skogsområder. I den nordre del av vassdraget finner en områder med flotte blankskurte fjell som er et eldorado for stisykling. Lengst syd slynger elva seg gjennom myke jordbruksområder, og tar små avstikkere inn til lokale perler som Trevann og Frolands verk. Selv om elven munner ut i Arendal kan en også med litt bæring avslutte turen med å padle ut den flotte Reddalskanalen mellom Grimstad og Lillesand.

Hele veien fra fjell til hav er det flotte sandstrender, og her og der øker vannet farten gjennom et sund eller en labyrinth av kanaler og øyer som i områdene rundt Flaten og strykene ved Kilandsfossen.

Fra sekstenhundretallet frem til 1972 har elva vært brukt til transport av tømmer. Når de siste tømmerrennene med akvedukter og tunneler var ferdig var det en sammenhengende transportåre hvor tømmeret kom uskadet fra fjell til kyst. Nå står mye av denne åren igjen som et levende kulturminne langs hele elva

Jettegrytene (foto: M. Lund)

Sandstrender ved Sigridnes

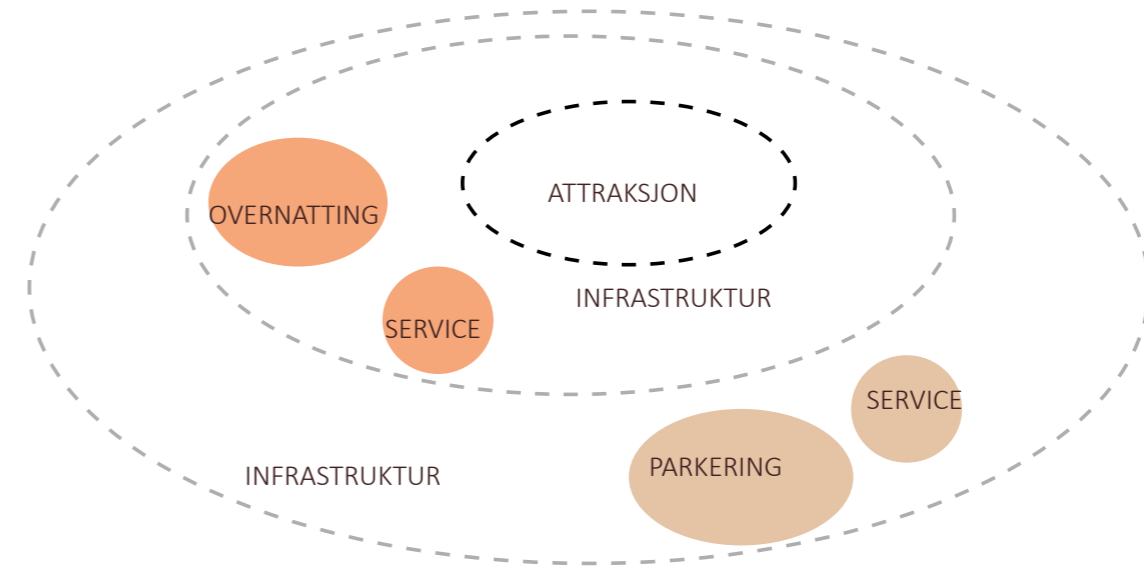
Tilnærming til landskap

Hovedformålet med prosjektet er å synliggjøre Nidelvas potensiale for naturbasert reiseliv.

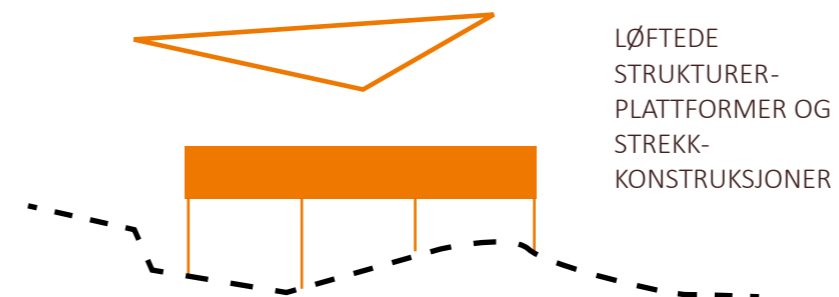
Attraksjonene i prosjektet skal markedsføres både som naturperler og som aktivitetsområder, og det skal tilrettelegges for et langt større publikum enn idag. Naturområdene rundt vassdraget består i stor grad av uberørt natur. Stedene vi skal opparbeide varierer fra det uberørte til kulturlandskap og steder med gamle industriminne og eksisterende infrastruktur.

Vi ser naturen som hovedattraksjonen, og det er vår hovedintensjon at den skal forbli mest mulig intakt. For å oppnå dette foreslår vi å legge mest mulig av infrastrukturen rundt på utsiden. Parkering legges i utkanten, infrastruktur/ tilkomst legges skånsomt i terrenget, og steder for overnatting legger seg litt tilbaketrasket fra hovedattraksjonen.

Bygde strukturer har ulike grader av permanens og fleksibilitet. For hvert sted langs Nidelva velges inngrep utfra stedets attraksjon og aktivitet. De permanente strukturene, som veier og steinsatte gangveier lager avtrykk i landskapet, men legges skånsomt. Flytende strukturer for overnatting, fremkomst og opphold er svært fleksible og lager ingen avtrykk i landskapet. Derimot er de synlige i elverommet. De løftede strukturene for tilkomst, overnatting og opphold (plattformer, tak, broer mm), kan plasseres tilbaketrasket fra elverommet, og bygges opp fra terrenget slik at de enkelt kan demonteres uten store endringer på landskapet.

Konseptdiagram:
Innsirkling av attraksjon

Konseptdiagram:
3 nivåer av arkitektoniske strukturer

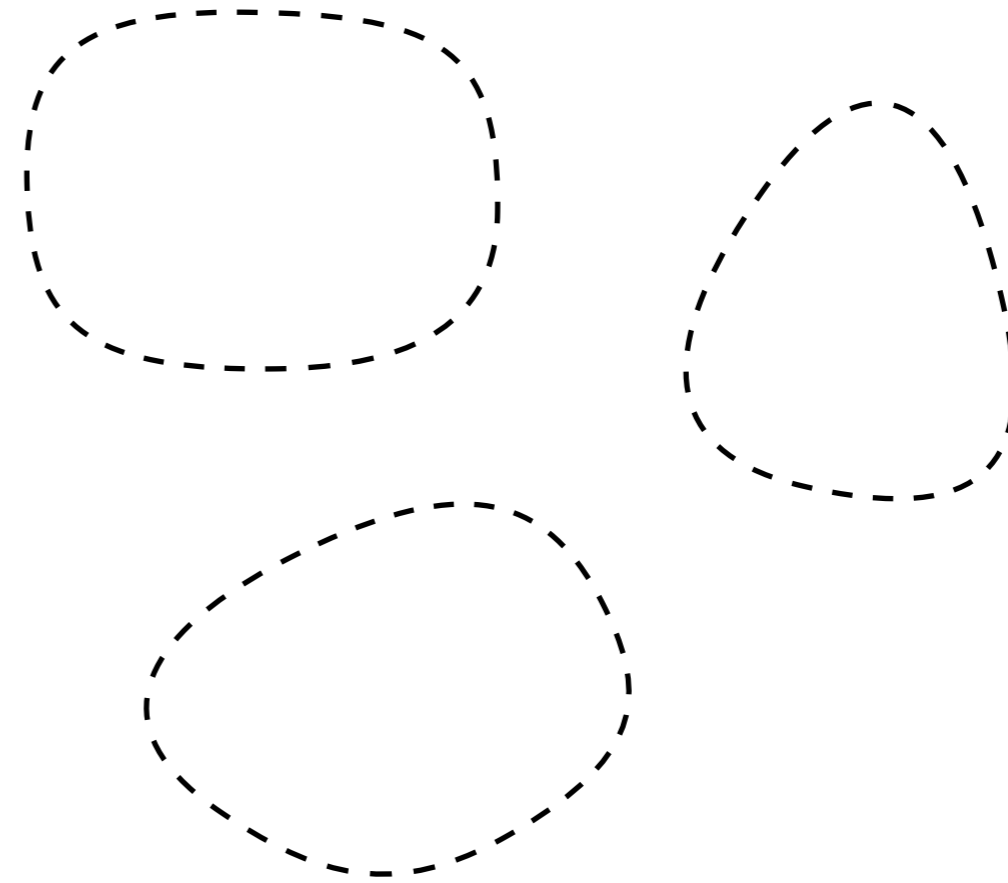
Arkitektonisk konsept

KRAFTEN I VANNET

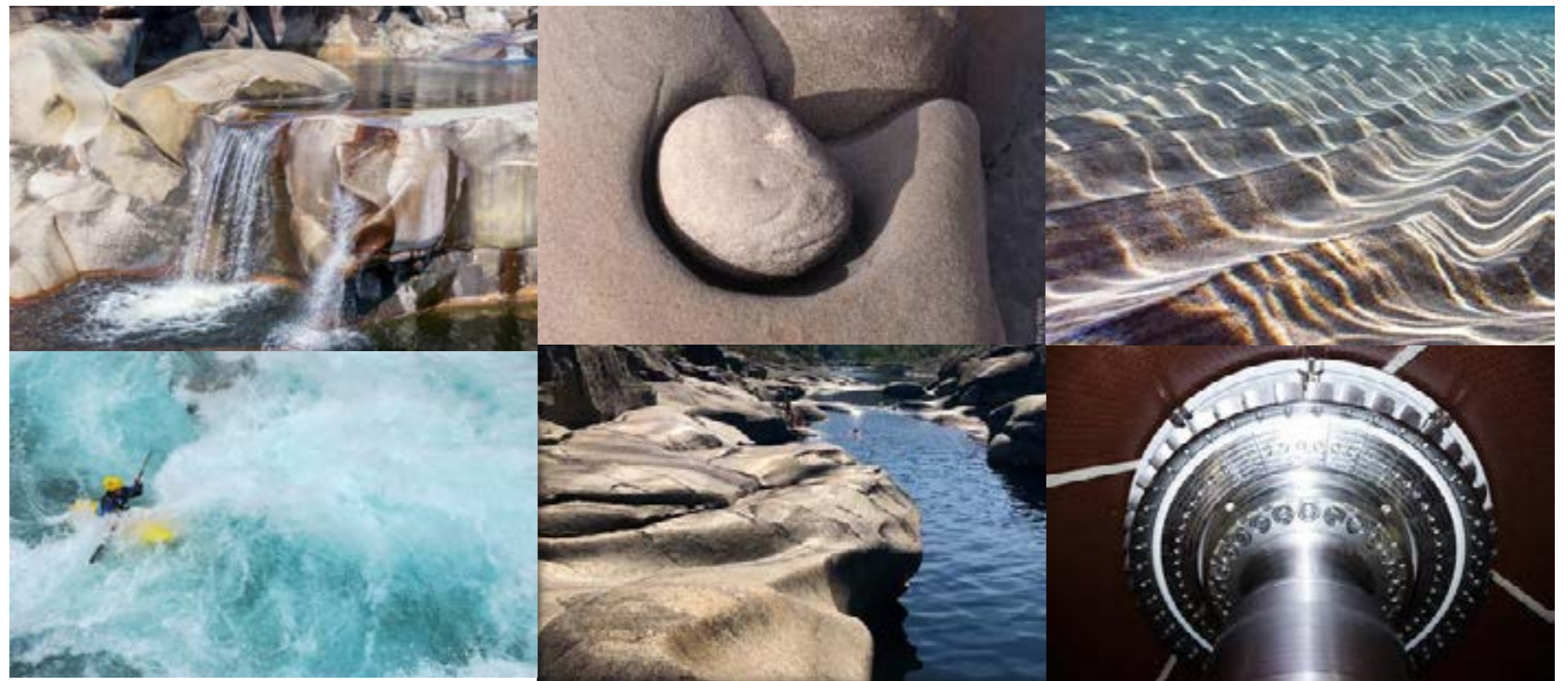
En viktig intensjon for arbeidet med Nidelva er å komme tett på elementene og erfare kraften i vannet- gjennom det man ser og føler, og den aktiviteten man gjør. Formkonseptet henter inspirasjon fra vannets kraft gjennom historien, fra istid til utnyttelse av vannkraft gjennom turbiner.

ORGANISK FORM

De bygde elementene baserer seg på organiske former som assosieres til vann, kraft, elvesteiner, jettegryter, båter, strøm og bølger. Den organiske formen blir en identitetsmarkør for Nidelva-prosjektet. De bygde formene kan være tilpasningsdyktige og påvirkes av omgivelsene; som topografi, menneskekroppen og funksjon.

Konseptdiagram:
Organisk form

Konseptbilder:
Kraften i vannet

Arkitekturprogram

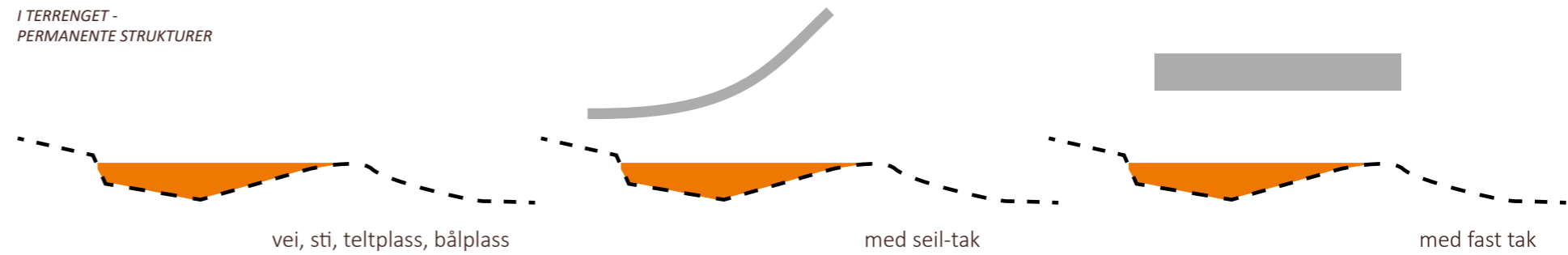
Nidelva-prosjektet har behov for tilrettelegging for publikum i form av bygde strukturer.

- bålplass
- overnattingsplass (teltplass, gapahuk, flåte, hytter?...)
- servicepunkt (wc)
- betjent

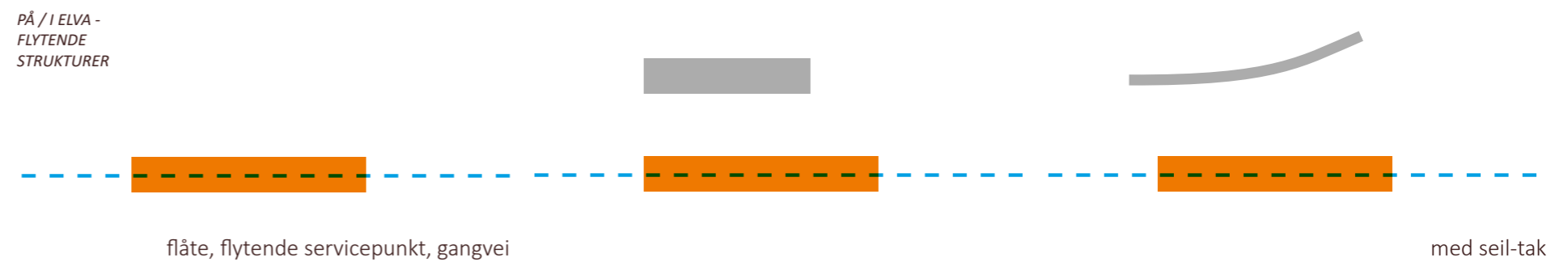
Det etableres noen prinsipper for bygde elementer som gir en gjenkjennelighet.

- I TERRENGET
- PÅ / I ELVA
- OVER TERRENG

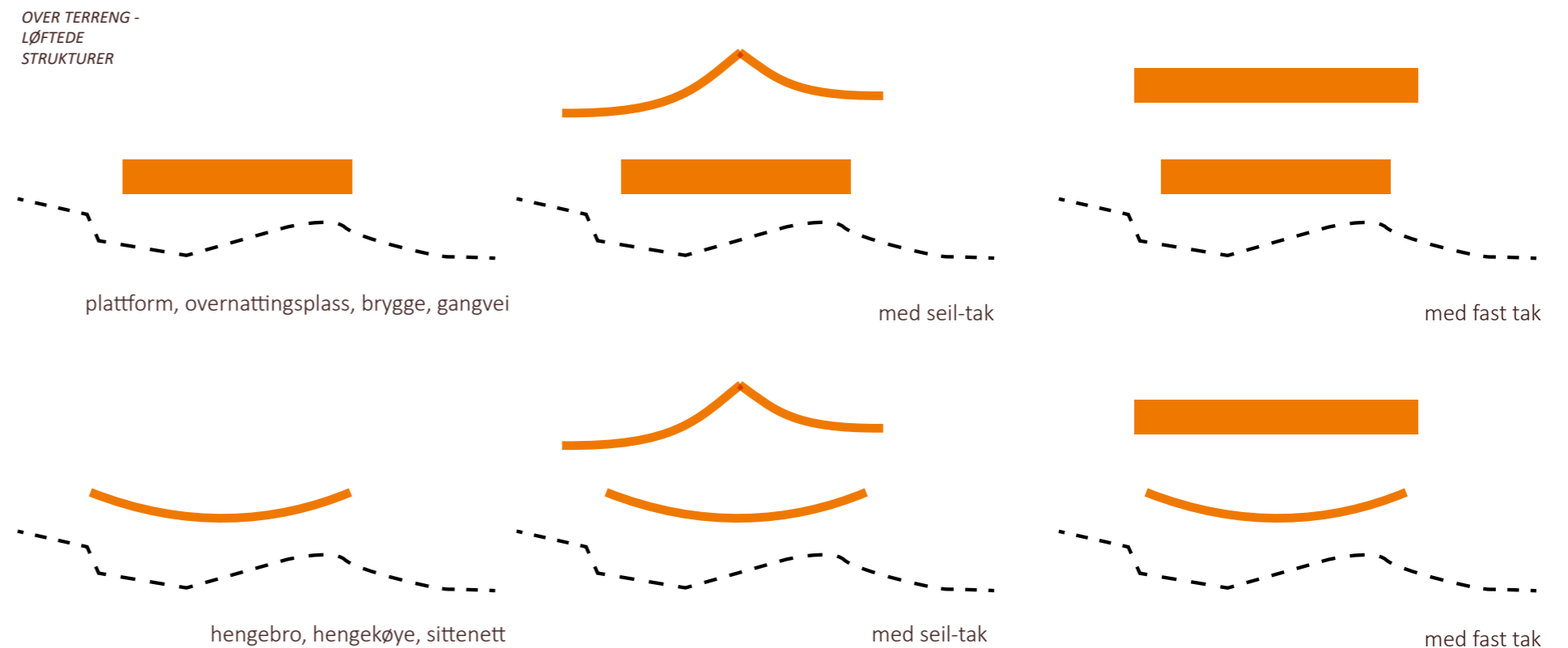
I TERRENGET - PERMANENTE STRUKTURER

PÅ / I ELVA - FLYTENDE STRUKTURER

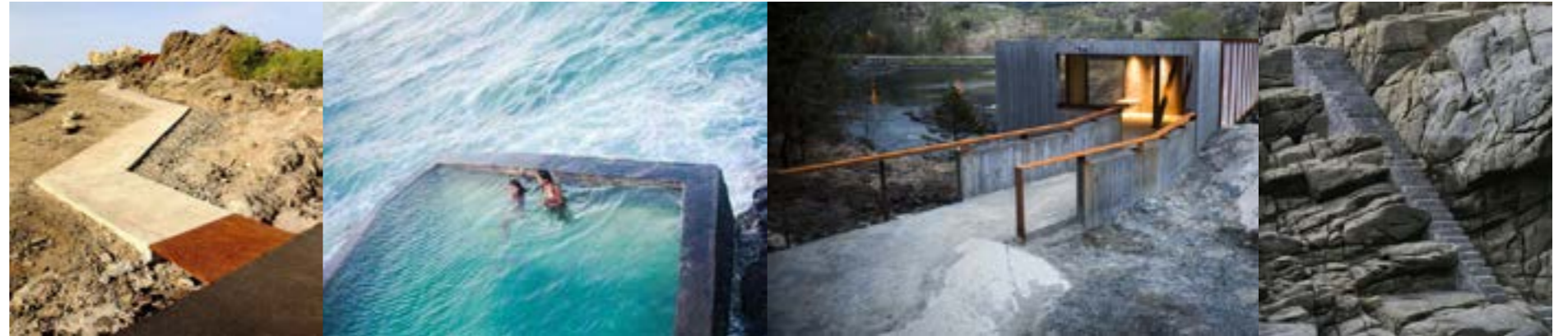
OVER TERRENG - LØFTEDE STRUKTURER

Elementer og materialer

PERMANENTE STRUKTURER- HARDE MATERIALER

steinsatte stier- sjerpastier
bålplass ned i terrenget
grusveier
"basseng" i elva

Tudela-Culip Restoration Project
(ARDÉVOLS / Martí Franch)

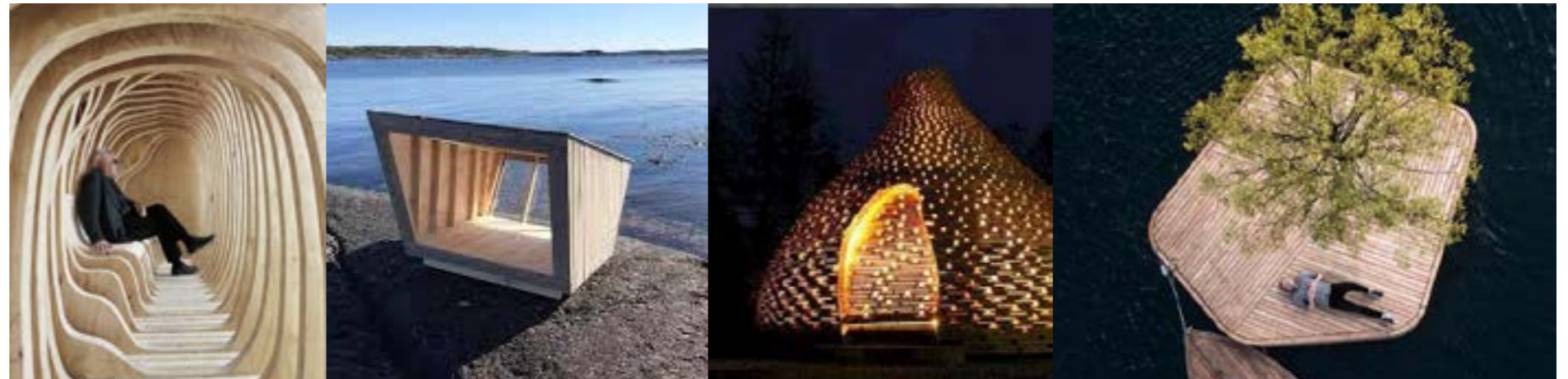
Basseng i havet, Madeira, Portugal

Høse bro (Rintala Eggertsson arkitekter)

Trapper i Punta Pite, Chile (Teresa Moller)

BYGDE STRUKTURER- TREVERK

treplattinger for opphold og overnatting
flåter
hytter og møbler
tretak for le

Reader Shelter, arkitekturstudenter
(Paco Ulman)

Padlehuk, Vestfold (Biotope)

Trehytte (Haugen/Zohar arkitekter)

Flytende øy i København (marshall blecher
and fokstrot)

STREKKONSTRUKSJONER- DUK, TAU, WIRE OG MESH

seilduk- teltduk for overdekning
nett og mesh- hengekøyer og sittenett
wire for oppheng og hengekonstruksjoner

Hengebro i New Zealand
(Ellen Richardson)

Sovenett

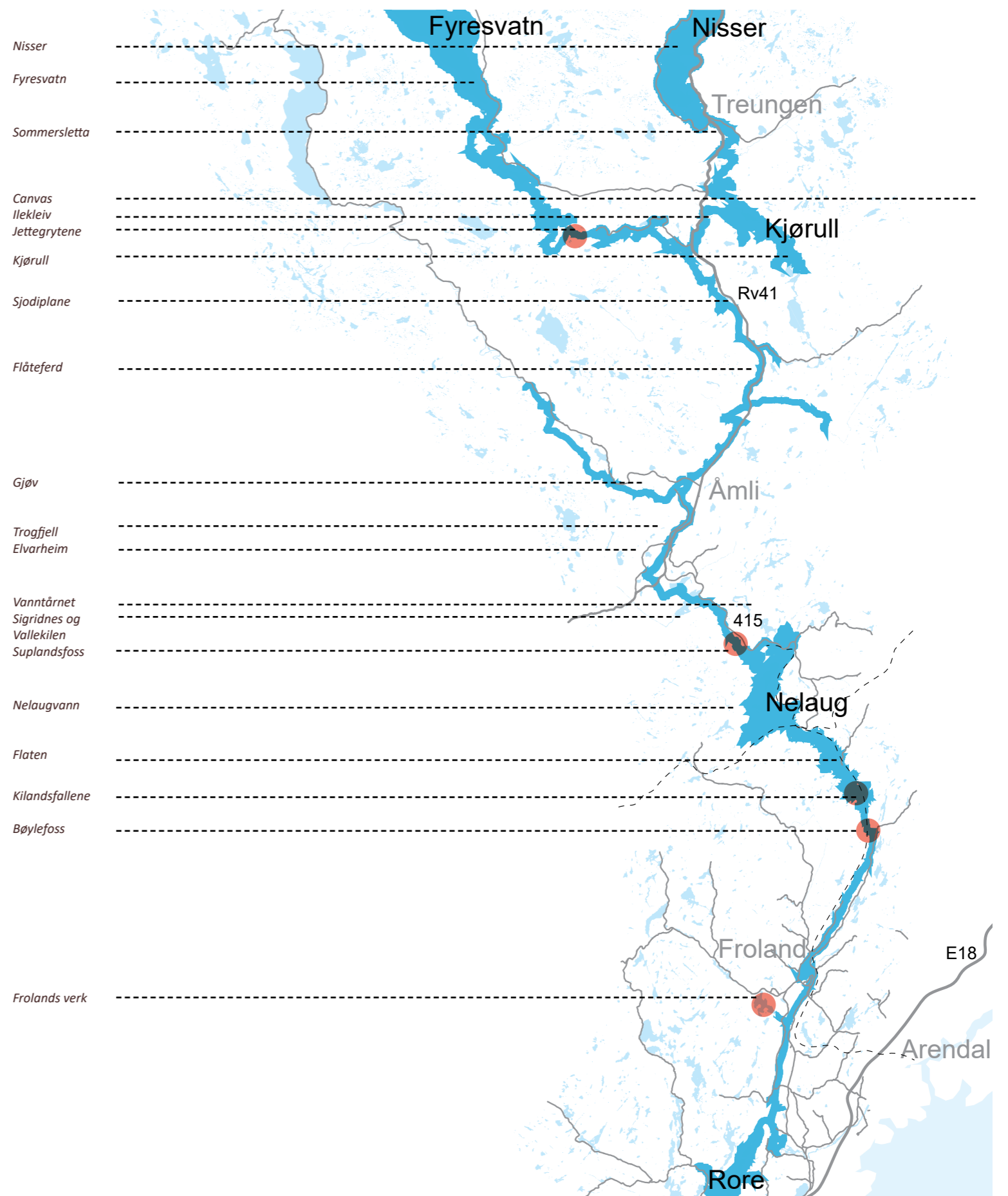
Hengetelt

Cumulus (Iranzo, Rittler and Kesting, foto
Thomas Lewandovski)

Perler på en snor

Det er mange perler langs elva allerede i dag. Andre ligger der og venter på å bli oppdaget eller utnyttet. Her ser dere noe av mangfoldet. Vi fikk ikke plass til alle.

- Fjordene ved Nisser og Fyresvatn. Unike ferskvannsområder
- Sommersletta i Treungen med kulturminner og festivalområdet
- Ileklev. Spektakulær badeplass
- Canvas med nasjonal og internasjonal suksess innenfor naturbasert reiseliv
- Jettegrytene. Områdets største attraksjon?
- Tjørull. Et eldorado for padlere
- Sjodiplane. Naturlig grønt vann. Fantastisk badeplass.
- Flåteferd i de rolige områdene mellom Haugsjåsund og Åmli
- Gjøv. Jettegryter, badeplass og kulturminner
- Trogfjell. Via Ferrater og andre turmuligheter
- Elvarheim. Museum med naturrelaterte utstillinger
- Vanntårnet. Et fremtidig samlingspunkt langs elva?
- Sigridnes og Vallekilen. Naturlig vannland og overnatting. Muligheter for rundløyper
- Suplandsfoss. Surfebølge og synergier mot grønn industri
- Nelaugvann. Sydenstrender og øyhopping
- Flaten. Jernbanestasjon og elverike
- Kilandsfallene til Bøylefoss. Elvepadling og regionalt turområde
- Frolands verk. En spennende avstikker gjennom en liten kanal. Kulturhistorie

Utvalgte perler

For å synliggjøre veien frem mot Nidelva som en helhetlig destinasjon har vi valgt å visualisere noen av perlene nevnt på forrige side.

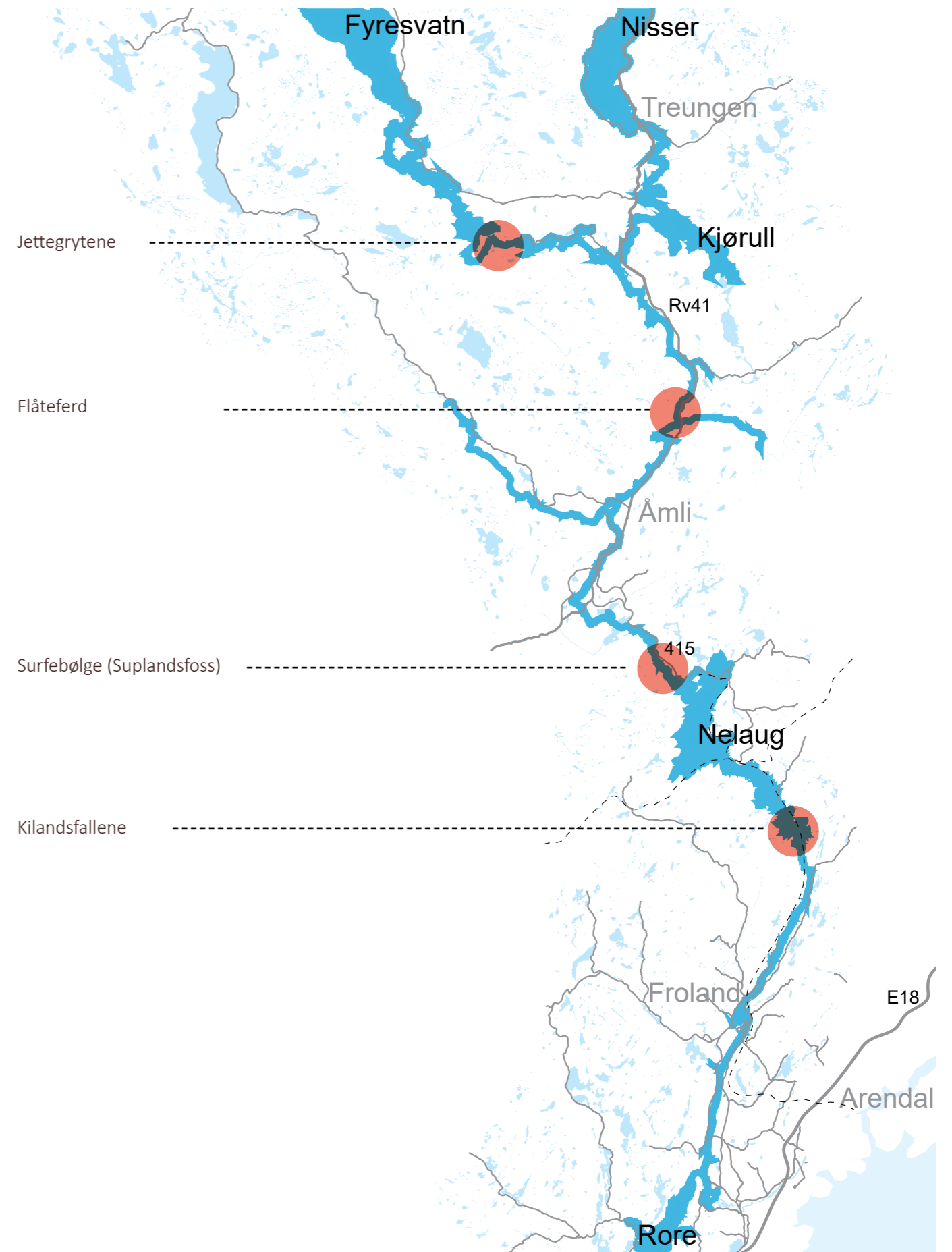
Jettegrytene er valgt fordi det allerede i dag er en betydelig kraft i området, og fordi det skaper et behov for å se på mer bærekraftige løsninger. Både i forhold til naturen og i forhold til belastningen for menneskene som bor i området.

Flåteferd er med fordi det på en god måte illustrerer en mulighet i et stykke av elva hvor det ikke er åpenbart hva den naturbaserte verdiskapningen kunne vært, samtidig som lokalt næringsliv allerede snuser på en etablering.

Surfebølgen er et helt konkret og fysisk eksempel på at man tar kraften i vannet i bruk på en ny måte. Surfing er stort internasjonalt, og Norge har ikke en tilsvarende attraksjon enda. Ved å legge bølgen rett nord for det planlagte grønne industriområdet på Jordøya ligger det muligheter for fine synergier i blant annet veinett og bruk av spillvarme fra en fremtidig Biozin-fabrikk.

Kilandsfallene er en perle fordi området har en unik natur, og fordi det sammen med strekningen ned til Bøylefoss er et veldig naturlig knutepunkt for regionale sykkelturner. Strekningen kan også utvikles til en internasjonal destinasjon gjennom å restaurere gammel infrastruktur som tømmerrenna.

Perlene er gode eksempler på elementer vi etter faglige innspill mener det kan være verdt å gå videre med. Men, de er i denne sammenhengen kun ment illustrerende. Avklaring av grunneierforhold, planarbeid, finansiering samt drifts- og eiermodeller må eventuelt klargjøres gjennom videre prosjektering.

Jettegrytene

I det tørrlagte elveleiet et stykke ovenfor Eikhom ligger det et landskap du ikke finner maken til noe sted. Under siste istid har først isen, og senere den enorme breelva under ismeltingen, skapt et utenomjordisk landskap med en rekke enorme jettegryter.

Et besøk hit er som en geologisk tidsreise. Dette er på mange måter en mer unik og spesiell plass enn Prekestolen - og har potensiale som et internasjonalt reisemål.

For lokalbefolkningen er området med blankskurte svaberg først og fremst et naturlig badeland og yndet rekreasjonsområde. Den dramatiske men likevel tilgjengelige naturen rundt har mye mer å by på. I Instagram sin tidsepoke er dette ikke lenger en skjult perle. Så mange som 15- 20 000 mennesker finner nå veien hit årlig, og området viser tegn til begynnende overturisme. Det haster derfor med tiltak for å ta vare på dette unike området og regulere bruken.

Skissene i denne studien foreslår tiltak som setter attraksjonen i sentrum og skåner naturen. Gjennom bedret parkering, nye stier og adkomstveier som sprer menneskene ut over et større område, samt tilstrekkelig toalett og søppelhåndtering vil man kunne gå fra en situasjon med overturisme knyttet til dagens besøkstall til en bærekraftig bruk med 100- 200 000 besøkende årlig. Dette forutsetter naturligvis også at nødvendige sikkerhetstiltak for trygg ferdsel og bading er på plass.

Kanskje det er i tilknytning til denne attraksjonen at det nasjonale istidssenteret skal ligge? Det ville i så fall knytte vassdraget sammen på en ny måte. Nidelva munner ut i Raet nasjonalpark som er etablert nettopp for å ta vare på landskapet som har formet det landet vi lever i. Endemorenene etter siste istid, som du kan besøke i Raet, er sandpapiret som formet det kunstverket jettegrytene i Nissedal er.

Jettegrytene - attraktive badekulper

Foto: M.Lund

Bading i Jettegrytene

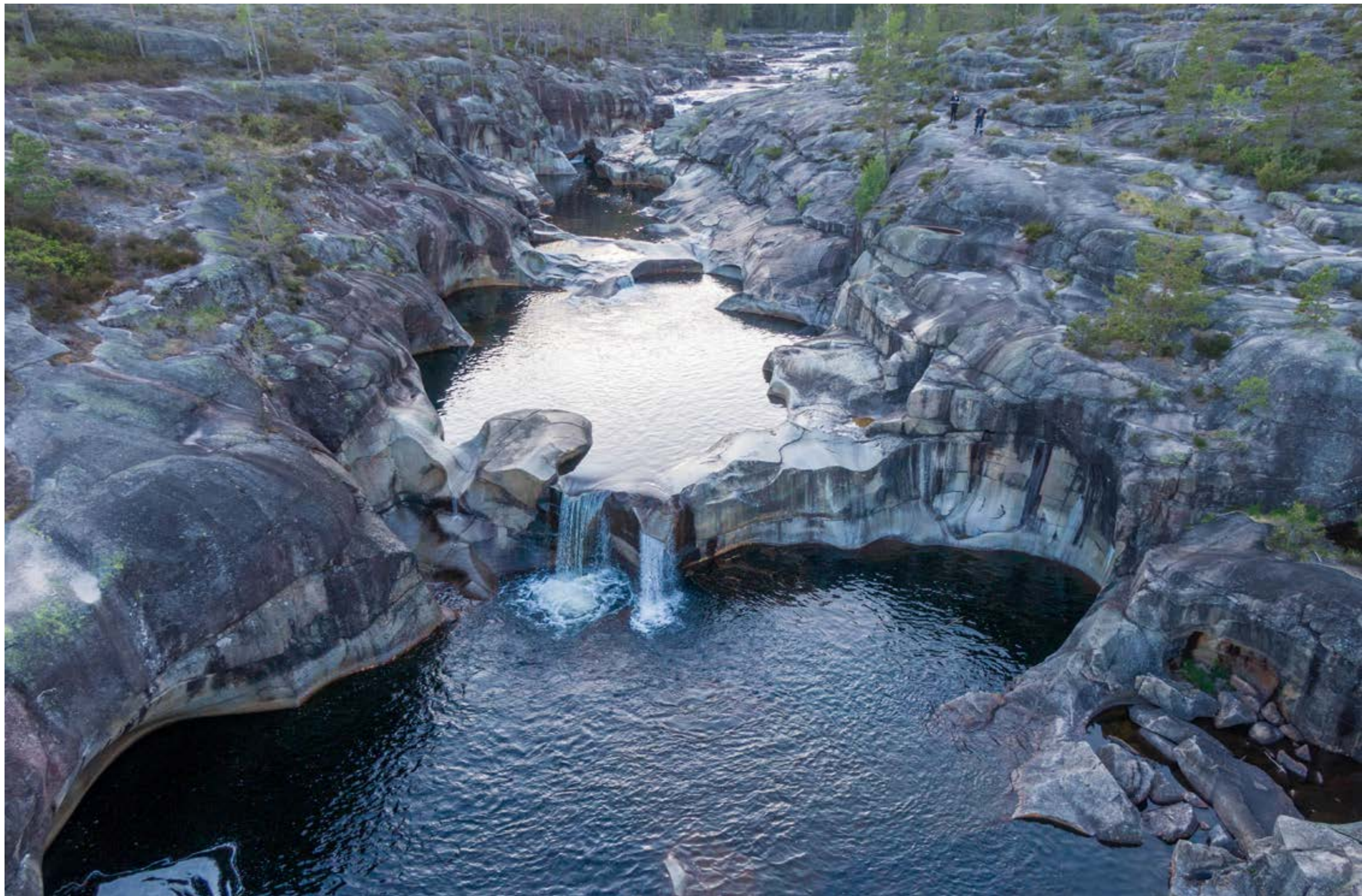
Sikt nordover med dagens badekulper i forgrunnen

Padling nedenfor Jettegrytene. Foto: J. Fasting

Sikt sørover med mindre tilgjengelige badekulper. Brofundamenter for gammel tømmerrenne midt i.

Sikt nordover Jettegrytene

Sentrale elementer i skissen

- Det må etableres en ny hovedvei inn til Jettegrytene som utnytter den gamle tømmerrenna. Gjennom dette oppnår en å skjerme selve området og veien inn for biltrafikk, samtidig som en får muligheten til å innlemme området fra Jettegrytene og sørover langs elva i attraksjonen. Her kan det opprettes telt – og badeplasser og tersklene i elva oppover kan bearbeides slik at området blir tilgjengelig for padlere
- Det etableres samtidig andre stier inn til området for å spre mennesker og skape et mer helhetlig område.
- Området rundt selve Jettegrytene gjøres mer tilgjengelig gjennom tilrettelegging med stein, vadestier og gangbro.
- Den gamle parkeringsplassen gjøres til et universelt tilgjengelig servicepunkt
- Det opprettes et nytt parkerings og campingområde i området hvor tømmerrenna slutter. Dette området kan også bli en viktig inntektskilde for grunneierne i området gjennom betalt parkering, bobilcamp og lignende.

Tømmerrenna. Foto: M. Lund

Brua som førte tømmerrenna (Dynerrenna) over Fyresåna (Digitalt Museum)

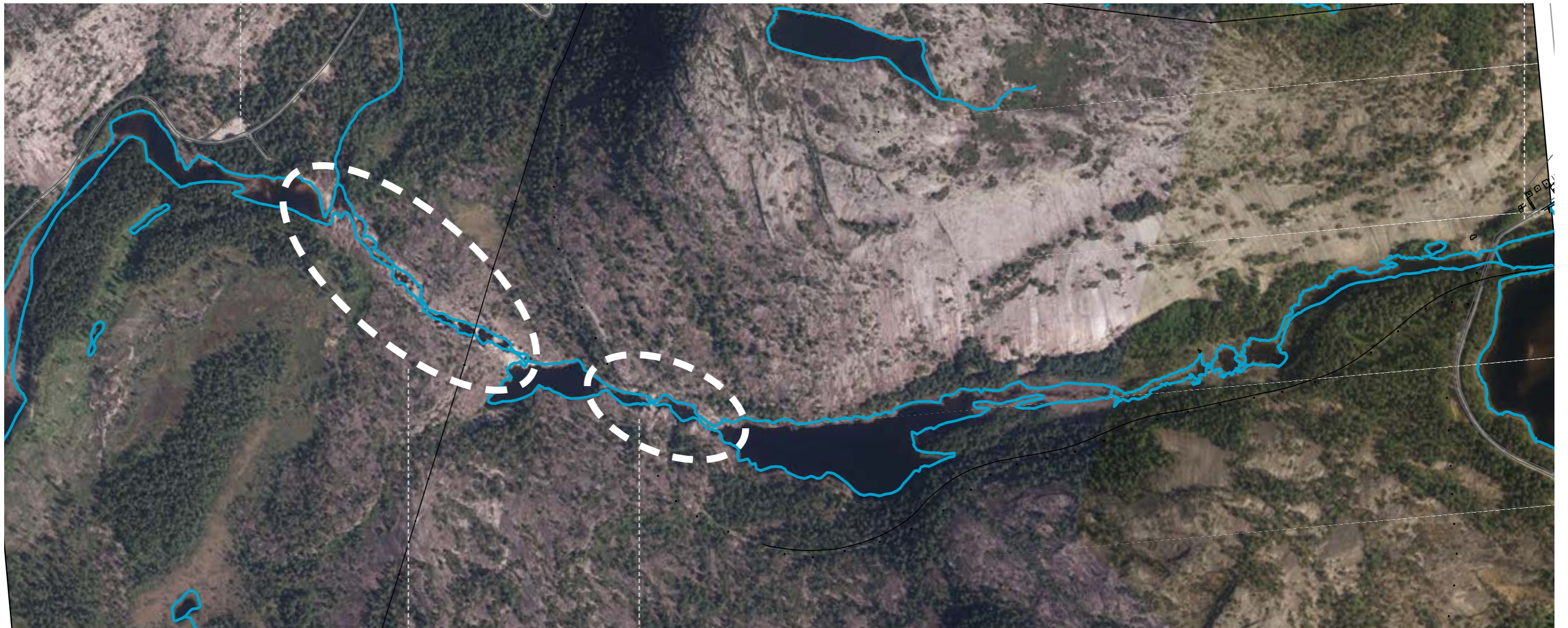
Spor etter tømmerrenna som krysset elva.

Tømmerrenna.

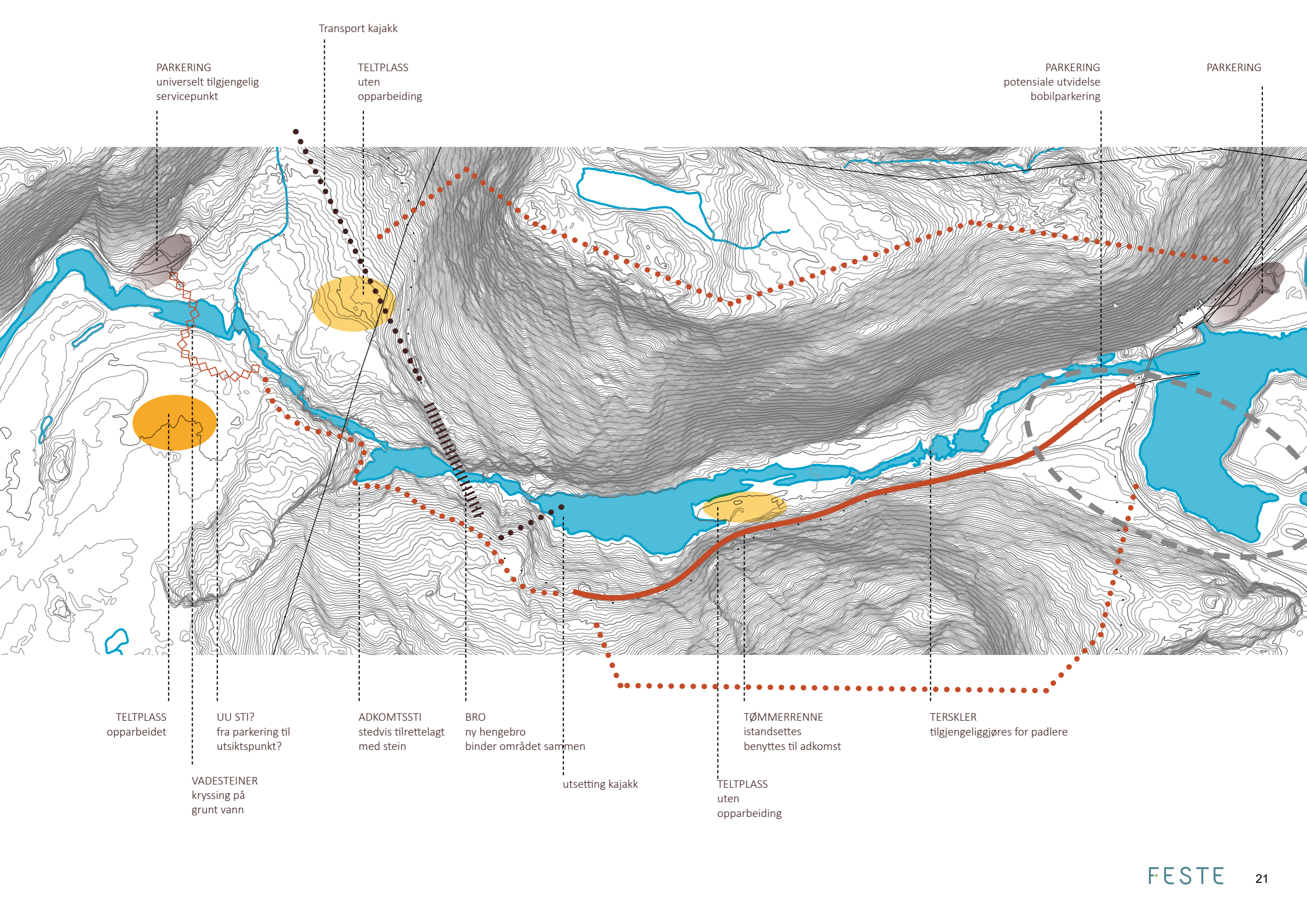
INDRE PARKERING
17,3 km fra Rv41

YTRE PARKERING
9,2km fra Rv41

KJERNEOMRÅDE

potensiale utvidet badeplass

PARKERING
universelt tilgjengelig
servicepunkt

Transport kajakk
TELTPASS
uten
opparbeiding

PARKERING
potensiale utvidelse
bobilparkering

PARKERING

TELTPASS
opparbeidet

UU STI?
fra parkering til
utsiktspunkt?

ADKOMTSSTI
stedvis tilrettelagt
med stein

BRO
ny hengebro
binder området sammen

TØMMERRENNE
istandsettes
benyttes til adkomst

TERSKLER
tilgjengeliggjøres for padlere

VADESTEINER
kryssing på
grunt vann

utsetting kajakk

TELTPASS
uten
opparbeiding

REFERANSER

INFRASTRUKTUR

Steinlagt vei til tidevannssøya St. Michaels Mount, Cornwall

Stepping stones, Bolton Abbey

Sherpatrapper i Ås (Foto: Ås Turlag)

Betongbenk

Hengebro i New Zealand (Ellen Richardson)

Hengebro i Squamish

LEIRPLASS OG OVERNATTING

Gallery of Uwo By Workshop / Woven (Anna Horčinová)

The Cloud House (Yuan Yuan)

Vinaròs, Castellón, Spain (Gualart Architects)

Flåteferd

Det å flyte stille på en flåte er en måte å reise på med røtter både i historien og i litteraturen. Mange har sikkert lest Mark Twains romaner om Tom Sawyer og Huckleberry Finn på ferd nedover Mississippi. Et konsept for kommersiell flåteferd på Nidelva vil kunne være et attraktiv tilskudd til naturbasert reiseliv i området.

Urealistisk sier du?

I Värmland i Sverige har dette vært en kommersiell virksomhet på Klarälven siden 1980. Firmaet som tilbyr flåteferd har 20 ansatte i sommersesongen, og opplevelsen ble i 2013 en del av National Geographic's liste over femti reiser en må oppleve i løpet av livet. Elven flyter i 2km/t gjennom rolig svensk skoglandskap.

I Treungen har gründeren og eieren av en av Norges største festivaler, Treungenfestival, Jørgen Solberg brukt sommeren på å bygge flåte og teste ideer rundt et mulig lignende konsept. I Nidelva, mellom Haugsjåsund og Åmli. Det er fremdeles en vei å gå, men målet er å stable et testprosjekt på beina i løpet av neste sommer.

Tom Sawyer og Huckleberry Finn (English School)

Landskap langs Nidelva, Sigridnes

Klarälven i Värmland (GlobetrotterElisa)

Jørgen Solberg, Treungen

Klarälven i Värmland (Vildmark.se)

Punkter til skissen med delstrekning 1 og 2:

Det er en rekke ting som må tenkes på i utviklingen av flåteferd som reiselivsprodukt. Dette er mulig å gjennomføre flere steder i elva, blant annet i områdene fra Bøylefoss til Rore, men vi har her valgt å peke på det rolige skogsterrenget mellom Haugsjåsund og Åmli hvor det er to mulige delstrekninger.

- Hvordan skal flåten se ut? Den må være stor nok til å romme en familie, ha nødvendige fasiliteter og være manøvrerbar. I tillegg må den ha et attraktivt design.
- Hvor lang tid tar de forskjellige strekkene på elva? En ting er farten i elva, en annen ting hvor lang tid turen faktisk tar.
- Hvordan håndterer man logistikken? Flåter skal transporteres tilbake til utgangspunktet og gjester skal håndteres i alle deler av reisen
- Hvilke strekninger i elva er best egnet? Hvor finner man de gode opplevelsene og leirplassene, og hvor er det mer problematisk

REFERANSER

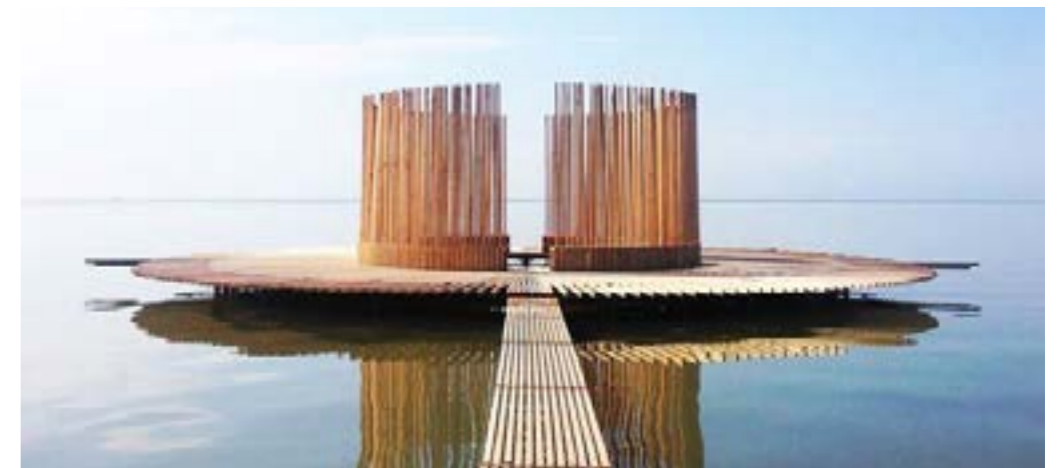
Tom Sawyer og Huckleberry Finn

Flytende badstu (Rintala Eggertsson)

Kaluga floating saunas (Rintala Eggertsson)

Flytende observatorium (Marc van Vliet)

"Kon-Tiki" (2012)

Safari telt

Klarälven, Värmland

Surfebølgen

Bølgesurfing er en aktivitet du blir smittet av. Det er ikke noe du prøver en gang eller tre. De ivrigste surferne reiser til fjerne strender, legger seg på magen og padler ut gjennom brenningen for så å spurte inn på en mulig bølge. På en god dag oppnår de 5 minutter i surf. Det er hele regioner i verden som er bygget opp rundt denne livsstilen; Surfers Paradise, en forstad til Gold Coast i California med 500.000 innbyggere, Portugal, Bali osv. I elva står bølgene stille mens vannet beveger seg. På havet er det omvendt. Elve-bølgene er derfor evige døgnet rundt, året rundt. I motsetning til en reise til Bali vil du på bølgen i Suplandsfoss alltid ha perfekte forhold, uansett vær.

I tillegg slipper du å padle ut gjennom brenningen for å få 5 min på surf – her kan du surfe til du mister balansen av utmattelse...

Det beste med en bearbeiding av elva akkurat her er at vi kun forbedrer formasjonene i landskapet under vann, slik at vi skaper perfekte bølger med 21,8°vinkel. Det trengs innen pumper som løfter vannet opp. Dette er en bærekraftig aktivitet som bruker kraften i elva.

Med et spektakulært utsiktspunkt over bølgeområdet blir surferne underholdning for turfolk og for syklistene som passer forbi på veien mellom kyst og fjell.

På slettene nedenfor Suplandsfoss er et grønt industrieventyr av nasjonale dimensjoner under planlegging. Ved bruk av biovirke fra skogene skal det produseres biodrivstoff. Kanskje er det mulig å utnytte spillvarme fra denne fabrikken til å lage et unikt overnattingskonsept hvor hver enhet har sin egen varme kulp?

En sammenknytning av grønn industri og naturbasert reiseliv i samme område er en spennende kombinasjon som sammen kan gi økt attraktivitet og kraft i hele regionen.

Ved å etablere en bru over Nidelva sør for Suplandsfoss vil en i tillegg til å gi tilgang til attraksjonen, også knytte seg på et sammenhengende sykkelveinett ned til Froland og videre ut til kysten.

Suplandsfoss. Foto: J. Fasting

Sikt nordover med surfebølge midt i bildet. Halvøy for tilkomst og stille bukt til venstre.

Sikt sørover. Nelaug i bakgrunnen.

Suplandsfoss. Foto: J. Fasting

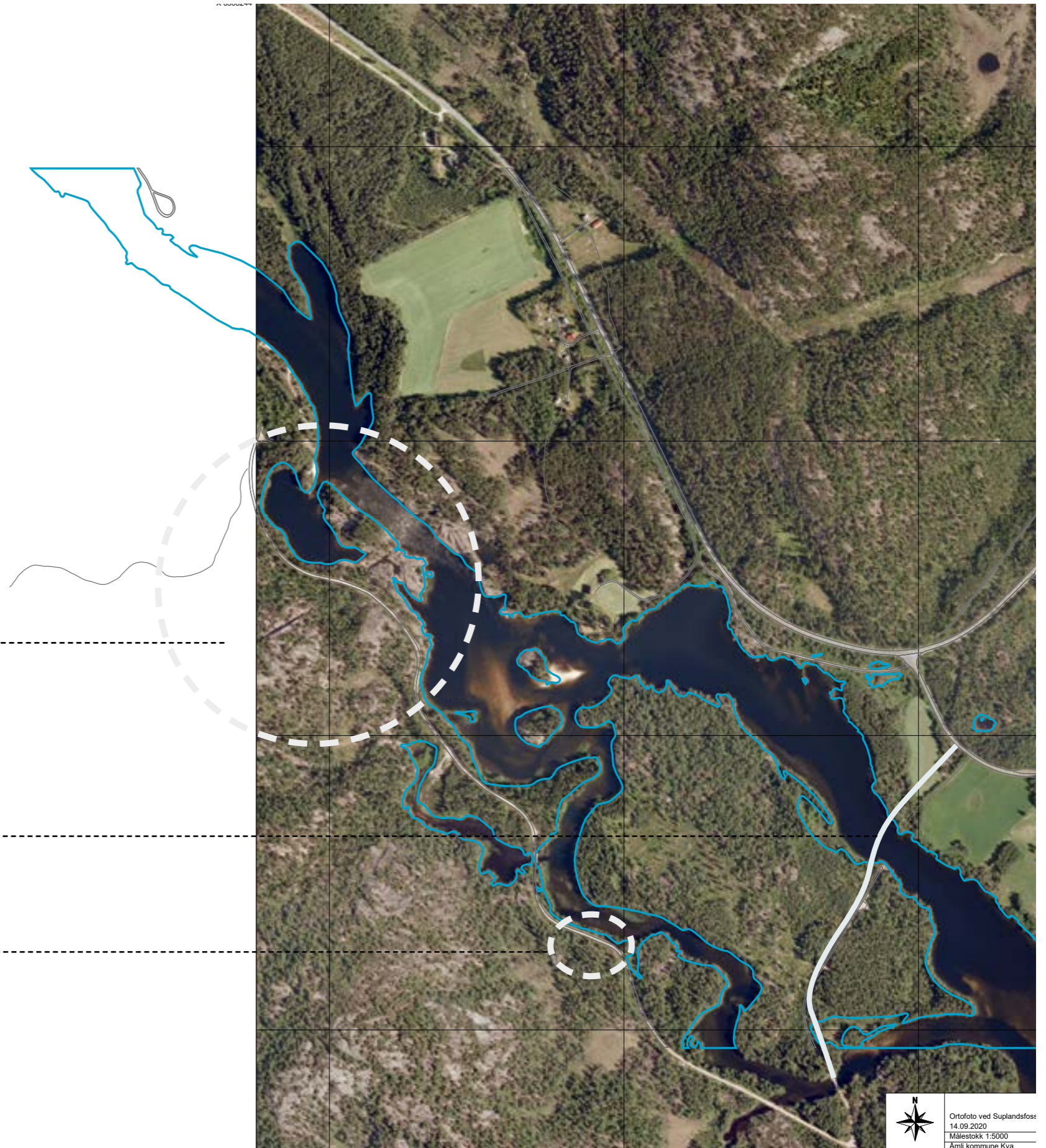
Surfebølgen. Tilkomst via halvøy på venstre side (vest)

SUPLANDSFOSS OVERSIKTSKART

Område for surfebølge, overnatting og service

Ny bro og tilkomstvei

Parkering og service

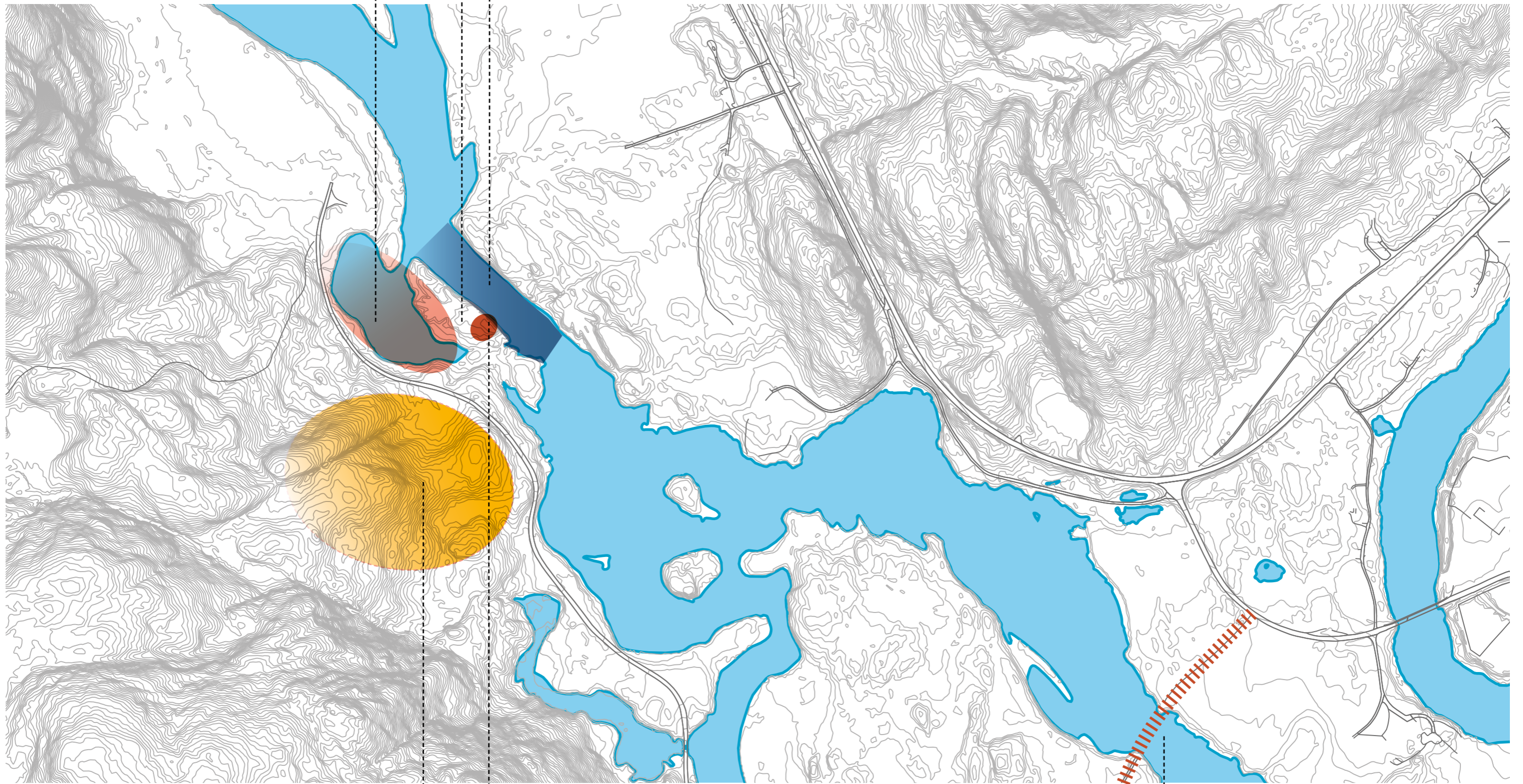
Ortofoto ved Suplandsfoss
14.09.2020
Målestokk 1:5000
Amli kommune Kva

SUPLANDSFOSS 1:5000

STILLE BUKT
Flytende installasjoner
Service, strandbar, badstu
Varme kulper vha spillvarme

HALVØYA
naturperle
tilkomst til surfebølgen

SURFEBØLGER
anlegging av bølger i elvebunn
i midtre løp

OMRÅDE FOR OVERNATTING
Tretopphytter, plattformer, hengekonstruksjoner

UTSIKTSPLATTFORM

Ny bro og tilkomstvei
Sykkelforbindelse mot Froland

REFERANSER AKTIVITETER

Surfebølge i Munchen (Nicola Delfino)

Klatring og vannaktiviteter for barn

SUP yoga

Jetboard

Flytende sauna (Rintala Eggertsson arkitekter)

Rolig vann med bademulighet

REFERANSER OVERNATTING OG SERVICE

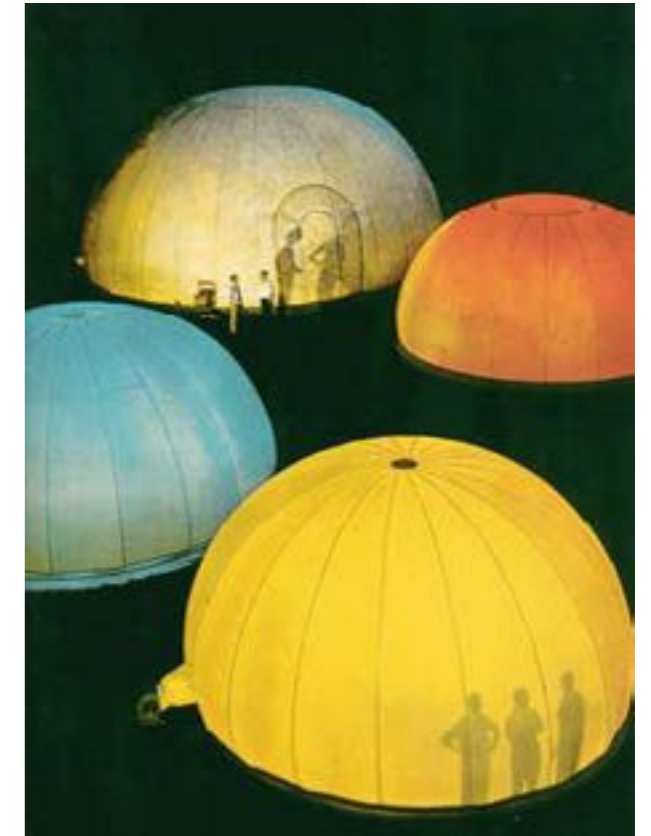
OVERNATTING

Tretopphytte

Modulbasert overnatting, heksagoner

Oppblåsbare telt

STRANDBAR, REKREASJON OG UTSIKTSPLOTTFORM

Strandbar på Jamaica

Cicada Landscape arkchitects

Cirkelbroen, København (Studio Olafur Eliasson)

Bølgeformet trelandskap

Kilandsfallene

Kilandsfallene er en helt unik del av elva. Her surkler det i små løp og store fosser overalt hvor en snur seg. Området er flittig brukt av elvepadlere, og er regnet som det beste nybegynnerområdet i Europa.

Samtidig er Kilandsfallene en del av et større attraksjonsområde som strekker seg fra Flaten i nord til Bøylefoss i sør. Innenfor dette området finner en mektige steindammer, flotte tur- og sykkelmuligheter, levende industrihistorie og restene etter en av elvas mest spektakulære tømmerrenner, som i sin tid fraktet tømmeret forbi Nidelvas lengste tørrlagte strekke fra Haugsjådammen til Bøylefoss kraftverk. En re-etablering av denne renna, tilpasset verdiskapning gjennom turisme, ville gjøre området til en internasjonal destinasjon og skape marked og muligheter også for bedrifter langs kysten.

Selv uten denne «månelandingen» har området potensial som strekker seg ut over tilrettelegging for naturbasert reiseliv. Gjennom etablering av et sykkelveinett som gjør området til et knutepunkt for regionale sykkelruter vil det bli et naturlig og svært attraktivt dagsturmål for både Froland, Arendal og Grimstad.

Jernbanen som følger elva gjennom området, gir både muligheter og utfordringer. På den ene siden kan en tenke seg sykkeltoget som stopper på Flaten Stasjon og gir en enkel tilgang til dette området for de som bor i de befolkningstette områdene rundt Arendal, på den annen side må det legges til rette for trygg kryssing av jernbanen. Dette vil være mulig med kajakk og kano under eksisterende jernbanebru ved Kilandsfallene, og for syklist og gående over Haugsjådammen. Sistnevnte kan fungere som et knutepunkt som binder hele attraksjonen sammen. Her ligger det godt til rette for servicefunksjoner, attraksjoner som flytende badstuer, serveringsplasser og lignende. Dette vil binde området sammen på en god måte.

Industri- og jernbanehistorie langs strekningen

Nordlig del av Kilandsfallene, Flaten i bakgrunnen, fundamentet etter tømmerrenne til høyre

Padleområde med flere stryk, sikt mot sørøst

Padleområde med flere stryk, sikt mot vest

Spesielt om Kilandsfallene

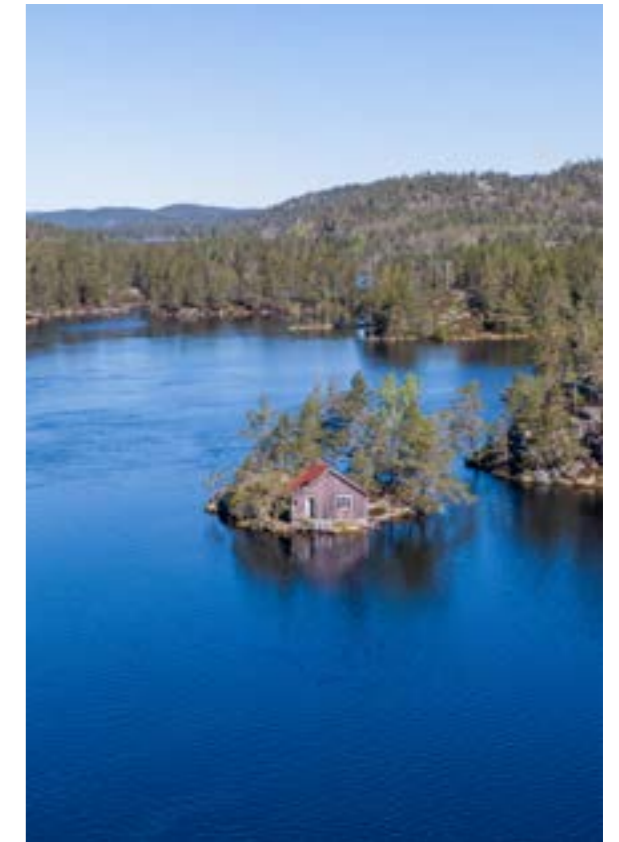
- Kilandsfallene er naturlig tilrettelagt for vannaktivitet. Det må i tillegg legges til rette for tørr ferdsel for gående og syklister. Dette gjøres gjennom enkle hengebruer og stier.
- Det etableres et tilrettelagt utsiktspunkt på det høyeste fjellet i området. Herfra ser en hele det naturlige vannlandet
- Et enkelt servicepunkt kan etableres på en flåte i det stille vannet sør for fallene.
- Parkering for padlere er mulig i området vest for jernbanen. Her ligger det en opparbeidet plass som allerede brukes i dag.

Gammel bro

Rester etter tømmerrenne

Brenteberget, sør i området

Padling i Kilandsfallene (J. Fasting, Magasinet UTE)

KILANDSFALLENE 1:10 000 / 5M EKV

JERNBANE

BILVEI

EKSISTERENDE STEINBRO

NY HENGEBRO

EKSISTERENDE STEINBRO
sti hit fra bilvei

NY HENGEBRO

TELTPASS

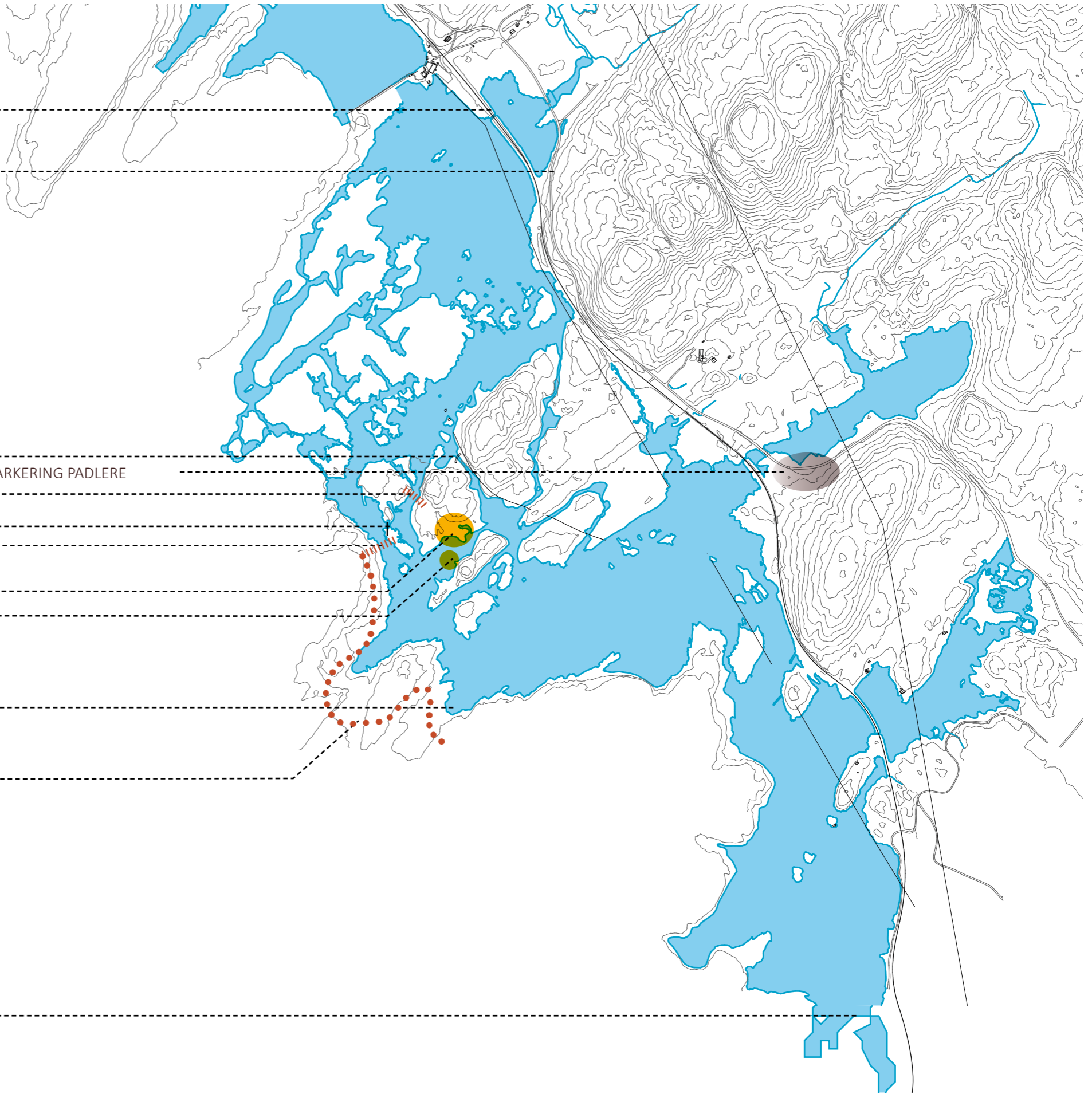
NY FLÅTE/
SERVICEPUNKT

REKEVIKA/ VRAKVIKA
vedsamling
sti hit fra bilvei

STI gang og sykkel

KJERNEOMRÅDE
Haugsjådammen

PARKERING PADLERE

Togstasjoner i området

Haugsjådammen fra nord

Steinbro og tostasjon ved Bøylefoss

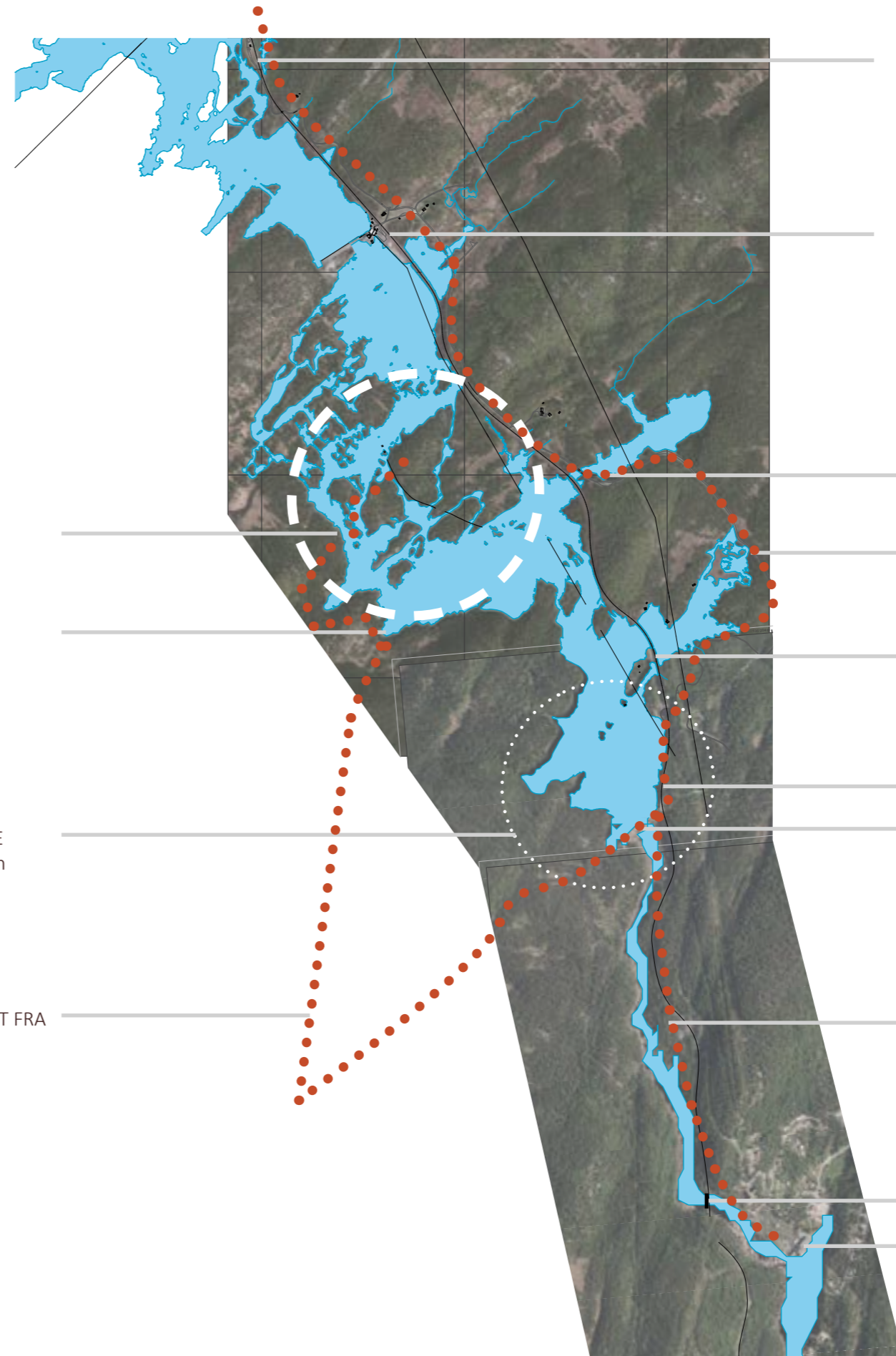
Bøylefoss kraftstasjon

PADLEOMRÅDE
stryk

REKEVIKA

KJERNEOMRÅDE
Haugsjådammen

SYKKELADKOMST FRA
SØR/ VEST

FLATEN STASJON (operativ)

FLATENFOSS

PARKERING padlere

BILVEI
SYKKELADKOMST NORDOVER

NELAUGBANEN

HAUGSJÅ STASJON (nedlagt)

HAUGSJÅDAMMEN
KRYSSING SYKKEL

Tømmerrenne

Steinbro (jernbane)

BØYLEFOSS KRAFTVERK

REFERANSER

INFRASTRUKTUR

Hengebro, Canvas

Enkle inngrep for tilkomst

Istandsatte gamle strukturer

OVERNATTING

Hengetelt

Mini camping (California)

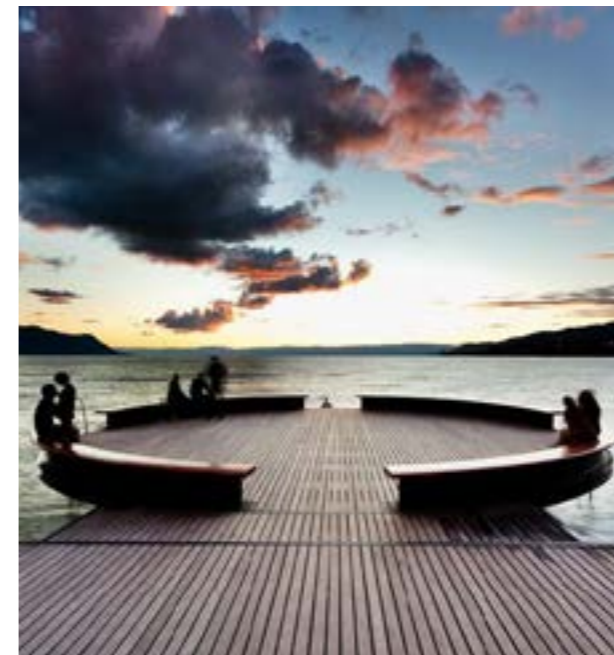

Tretopphytte

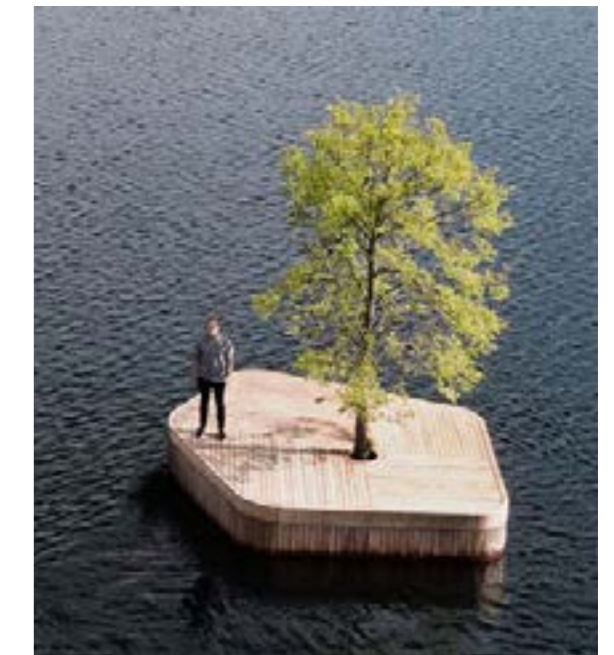
SERVICEPUNKT PÅ FLÅTE

Flytende badstu med stupetårn (goCstudio)

Opphold/ utsiktspattform

Flytende øy (København)

Andre muligheter

Vi har til nå pekt på perler og utvalgte perler langs elva. Før vi går videre til reiseveiene for sykkel og padling langs elva; har vi lyst til å løfte blikket litt og se på andre muligheter som kan ligge i området. Potensialet for naturbasert reiseliv har vi allerede beskrevet. Vi har også beskrevet hvordan menneskers bruk av kraften i vannet opp gjennom historien har satt spor langs elva. I disse sporene kan det ligge muligheter for nye former for verdiskapning. I Åmli var det tidligere et vannkraftssenter som fortalte historien om hvordan vann blir til fornybar energi, og på Bøylefoss ligger et unikt stykke norsk industrihistorie med en spennende arkitektonisk utforming som kan innby til nye bruksområder. Den nyåpnede sykkelveien mellom Treungen og Åmli har også vist effekten av å koble sammen natur og kulturbasert reiseliv. Veien følger den nedlagte jernbanen og gamle stasjoner og kulturminner er gjort tilgjengelige for allmenheten. Historiene fortelles på informative skilt. I sitt første driftsår har veien vært en umiddelbar suksess.

Restauranten Under på Lindesnes er kanskje det fremste regionale eksemplet på å sprengre grenser og tenke nytt. Kanskje noen plukker opp ballen og tenker på samme måte i vårt område. Basert på vår historie, vår kultur og våre fortrinn?

Walter Benjamin Memorial, Portbou (Dani Karavan)

Restaurant Under, Lindesnes (Snøhetta)

Tidevannsbasseng Leca da Palmeira, Porto (Alvaro Siza)

Bøylefoss kraftstasjon

Kunstgalleri og spisested, The Wapping Project, London

Frolands Verk

Frolands verk ligger fint og lunt til ved Trevannet, som er knyttet sammen med Nidelva gjennom Sundet som er en kanal på snaut en kilometer. Når man har krysset Trevann kommer man til brygga på verket der det er enkelt å komme i land. På Frolands Verk er det muligheter for flere aktiviteter; bading, vandring i historisk bygningsmiljø og parkanlegg, stier og friluftslivsområder. Her er også et spisested og overnatting er mulig på Eikely.

På Frolands Verk er det også mulig å leie historiske lokaler til selskaper, og man kan få en omvisning der man blant annet kan se hvor den verdenskjente matematikeren Nils Henrik Abel tilbrakte sin siste tid.

Frolands Verk har en lang historie. På slutten av 1700-tallet ble det etablert jernverk her med godkjenning fra kongen i Danmark. Ovner og kanonkuler var blant produktene som gikk herfra og ut i Norge og verden. I dag er lite tilbake av selve jernverket, men hovedbygningen, gårdstunet med driftsbygninger og kontorbygningen fins fortsatt her. Hovedbygningen ble fredet allerede i 1920-årene.

Området eies og driftes av Froland kommune. Det er en målsetting å øke bruken av Frolands Verk som friluftslivsdestinasjon.

Muligheter for Frolands Verk i Nidelvaprojektet:

- Utleie av kanoer og elektriske prammer
- Campingplass
- Museum
- Kulturkafe
- Sammenkobling av turstinett for gange og sykling mot Nelaug og videre mot Åmli og Treungen
- Tilsvarende kan det kobles mot turstinett nedover elva mot Arendal og Grimstad
- Enda bedre tilrettelegging av turstier for gange og sykling i områdene mot Mørløs, Osedalen, Allmannavegen mv.

Alle foto: Froland Kommune

Reiseveiene

Det er veien som er målet

Hvilke perler en velger å ta med seg videre i et eventuelt Nidelva-prosjekt må vurderes i videre arbeid. Det som derimot peker seg ut som tydelig allerede nå er behovet for å etablere sammenhengende reiseveier. På og langs elva.

Sykkelveinettet er allerede opparbeidet for store deler av strekningen, men må bindes sammen for å gjøres til en trygg og attraktiv reiserute fra kyst til hei. Den store fordelene med sykkelveiene som allerede er etablert er at de i stor grad følger elva. Dette gjør det mulig å bygge servicepunkter, overnatting og annen infrastruktur som kan være felles for sykkelvei og padleled.

Det sistnevnte bør være et bærende prinsipp i videre planlegging. Ved for eksempel en videreføring av Padleleden langs sørlandskysten opp Nidelva bør gapahuker plasseres slik at de er tilgjengelige både for syklister og padlere. Det er ikke vanskelig å finne attraktive plasser for dette. Et godt eksempel kan være Sjodiplane nord for Åmli hvor det kan være naturlig å tenke seg en «hub» for begge reiseveiene. Ett annet er Kilandsfallene.

Sykkelveinettet

Målet bør være å tilrettelegge for flere typer syklist. Både grus- og stisykling er segmenter i voldsom vekst. Skissen til høyre illustrerer hvordan en både kan binde sammen eksisterende sykkelveier til en sammenhengende trase, og samtidig på en enkel måte skape flere rundløyper og variasjonsmuligheter. Dette sikrer at sykkelveinettet ikke bare er en reisevei for turister, men også en del av lokal attraktivitet.

Følgende prinsipper bør tenkes gjennom:

- Universell utforming der det er mulig.
- Trygg sykling på egne sammenhengende traseer utenfor trafikkert vei.
- Kobles opp mot formidling av kulturarv. F.eks jernbanen.
- Sammenheng mellom nødvendig infrastruktur (toaletter, søppelhåndtering osv) og muligheter for verdiskapning. For eksempel genererer et stort antall el-sykler ladebehov. Her kan man utvikle punkter hvor næring og overnatting tilbys som en del av pakken.

OPPARBEIDET SYKKELVEI langs nedlagt jernbane

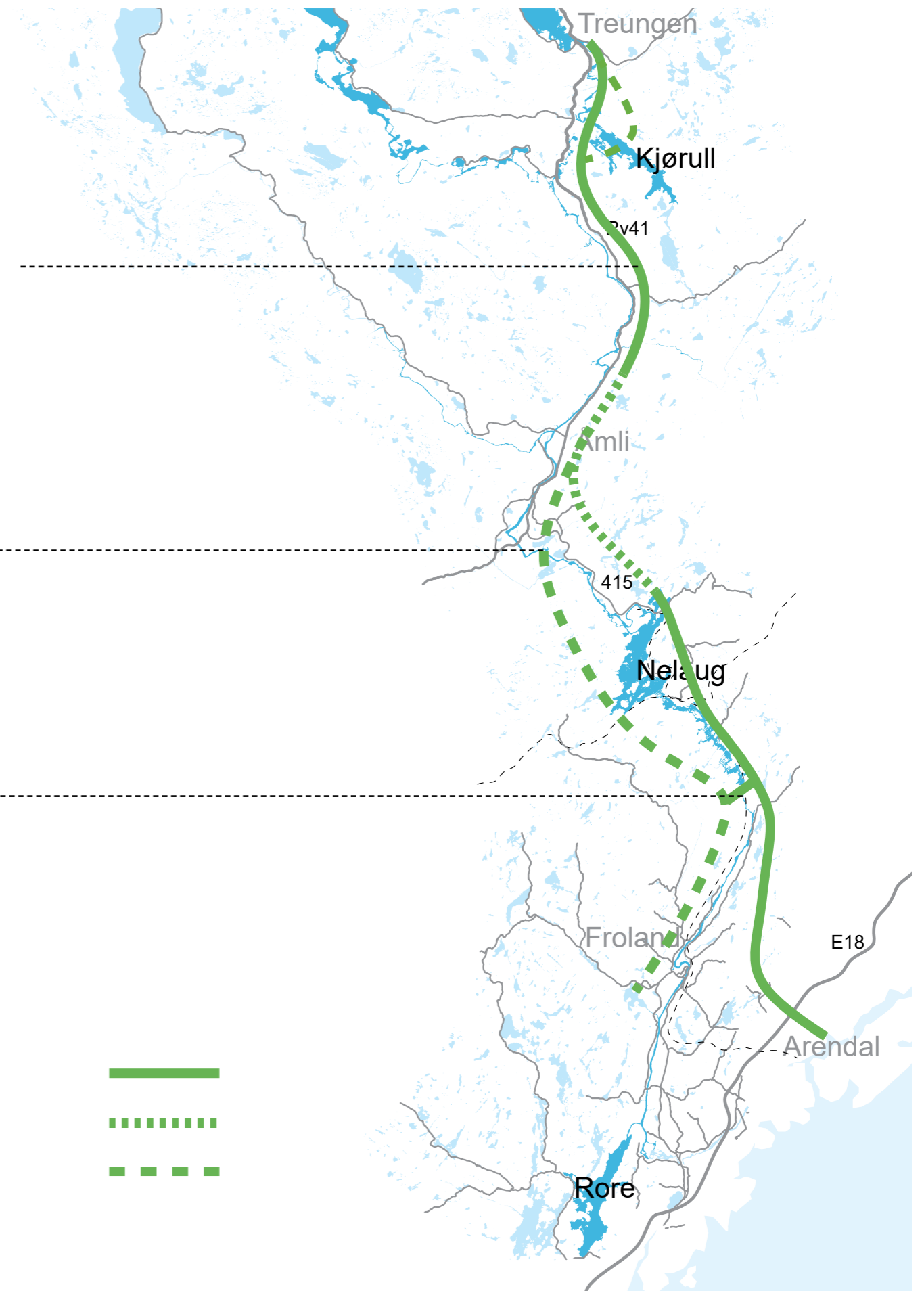
NY BRO

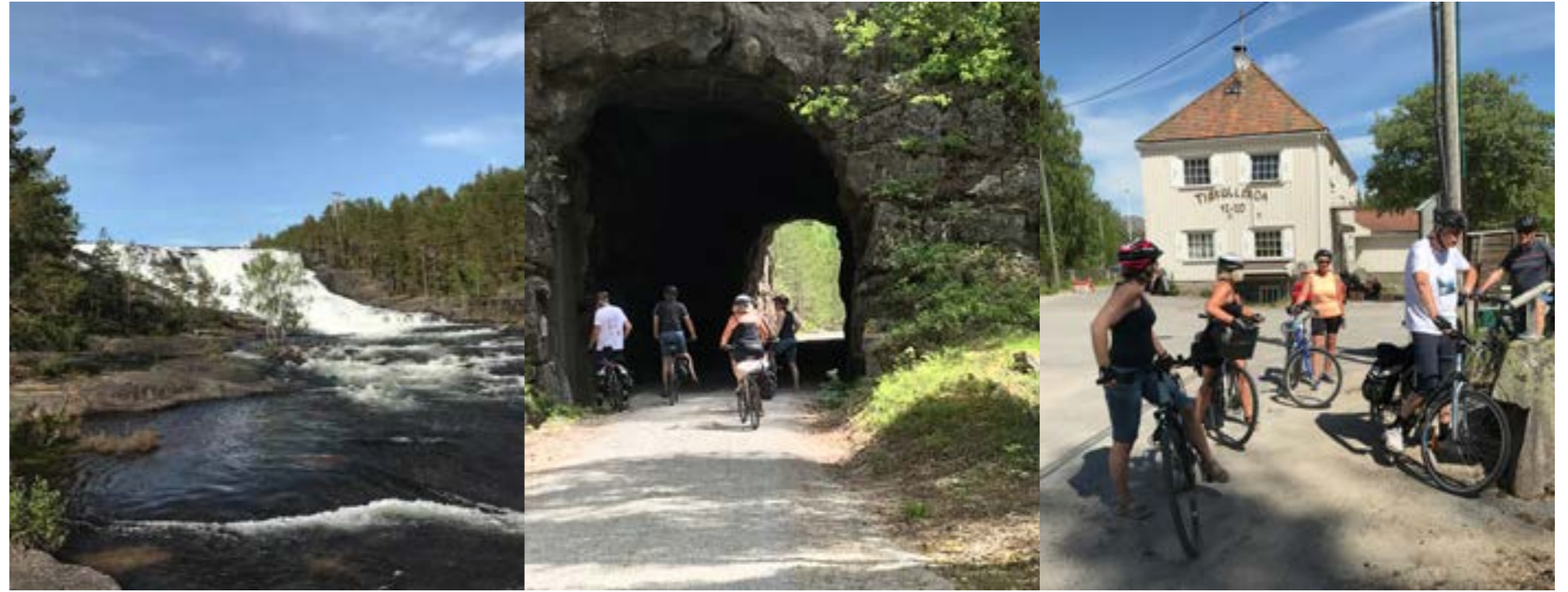
KRYSSING HAUGSJÅDAMMEN

OPPARBEIDET/ EKSISTERENDE

STREKNING MANGLER

DELVIS OPPARBEIDET

Opplevelser langs sykkeltraseen (Foto: Steinar Lund)

Opplevelser langs sykkeltraseen

Stisyklingsmulighetene

De gamle ferdselsveiene i landskapet er ofte flotte turveier og sykkelstier. Den perfekte sykkelstien er 50 cm bred og stiger og faller med 2°-5° i terrenget. Ofte med fine svinger og små kuler der terrenget byr på det. Topografien langs hele Nidelva er fantastisk utgangspunkt for å tilrettelegge for stisykling. I Arendal ligger Tungvekeren, og i Nissedal er stinettverket rundt Canvas Hotell internasjonalt anerkjente bevis på dette.

Ved å plukke de beste områdene langs hele dalføret og videreutvikle slike stinettverk vil regionen raskt kunne bli en hoved destinasjon i Europa for stisykling.

Foto: Canvas Hotell

Padleleden

Selv uten skilt, uten gode passeringer ved stryk og demninger og uten noen som tilbyr utstyr eller hjelp med logistikk er Nidelva et padleeldorado. Samtidig må en ta noen grep for å sikre økt tilgjengelighet.

Skissen til venstre peker på områdene i elva der det er behov for tilrettelegging av terskler for enklere passering, og strekningene hvor det er potensiale i tømmerrennene. Tenk hvor attraktivt det hadde vært om vannstrømmen var ubrutt helt ned til havet? Dette er gjort andre plasser i verden, og gjenreisning av tømmerrenner som reiseveier bør være et naturlig mål for det videre arbeidet.

Som en del av mulighetsstudien padlet en dansk familie med engelske røtter Nidelva i år. De fikk i oppdrag å skrive et reisebrev hvor de beskrev hva som var bra og hva som kan gjøre opplevelsen bedre. Deres punkter på behov for tilrettelegging er gode:

No.1 suggestion.

If we as a family were to take the long 'bæring' by Boylefoss, there could be some sort of logistic help, or as I have heard of – a system where a canoe can be transported by an alternative water-way alongside the carrying track. This would make the trip even more varied with both upper + lower stretches to this already fascinatingly trip. This could make it even more impressive.

-No.2 suggestion.

The problem of finding camp places/shelters should be solved. Produce a simple app with maps plus descriptions that uses GPS (does not need internet access) that can locate your position precisely on the when on the go. This can be combined with a physical map.

-No.3 suggestion.

Create more simple shelters/camp grounds here and there. This can make some types of tourists feel more safe and welcome.

EKSISTERENDE	
TERSKLER ULIK LENGDE	
TERSKLER	
TRILLING	
TØMMERRENNE POTENSIALE	

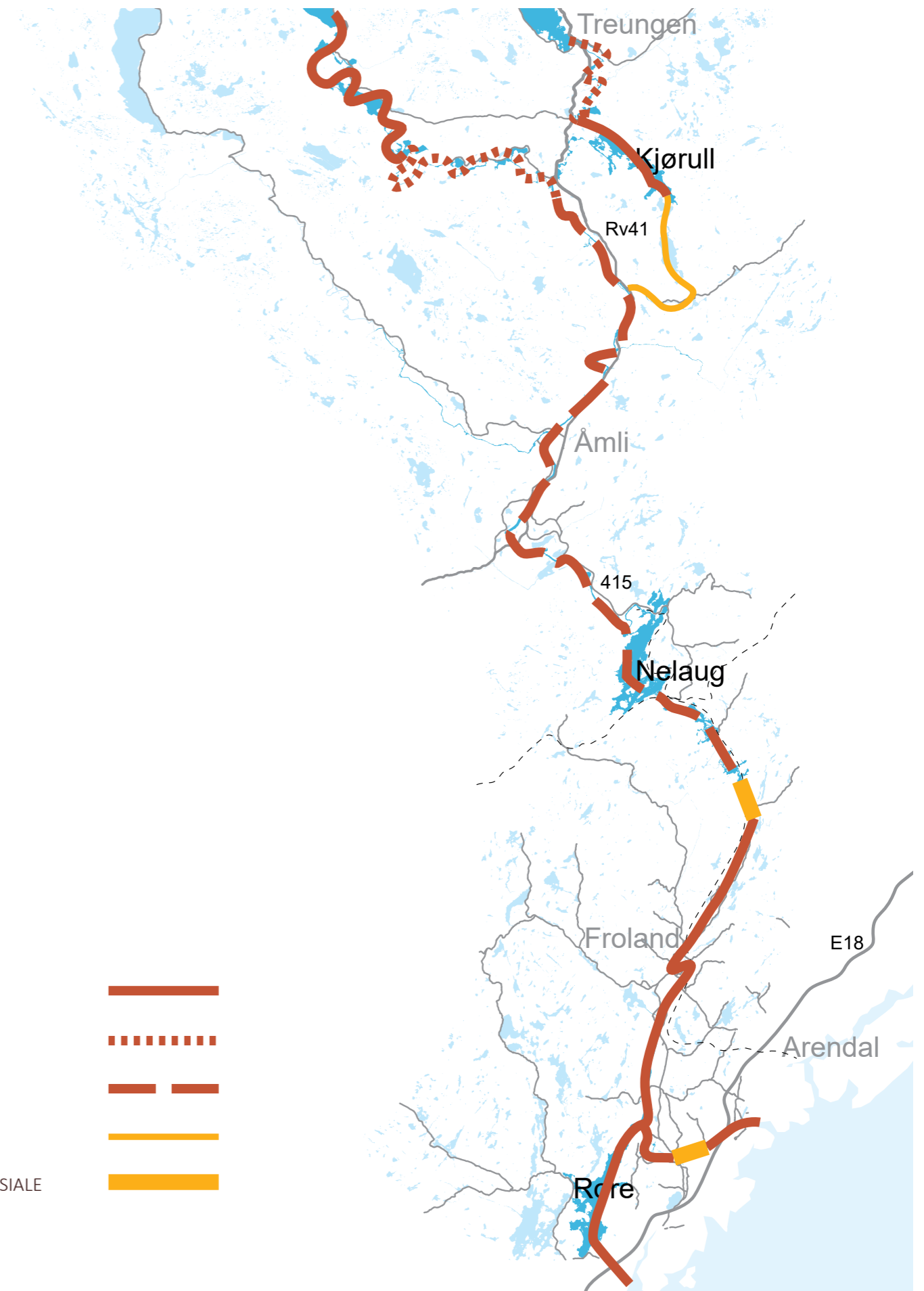

Foto: Jan Fasting

Veien videre

Intensjonen med denne studien er å tydeliggjøre mulighetene i området langs Nidelva i et destinasjonsperspektiv. Det vil si: Hvordan kan en tenke helhetlig rundt utvikling for å sammen bruke kraften i vannet på en ny måte?

Vi mener arbeidet har vist at det «gir mening» å tenke slik. At elva krysser en rekke kommunegrenser og en regionsgrense er ingen hindring. Tvert imot. Det gir et naturlig fokuspunkt for regional samhandling rundt mål vi alle har felles: Bærekraftig verdiskapning og økt attraktivitet.

Det vil ikke være ett svar på alle mulighetene som trekkes frem her. Noen perler er offentlig tilrettelagt infrastruktur, og noe perler er rent kommersielle. Slik må det være, men det viktige er at en utvikler dette i samspill mellom det offentlige og næringen selv.

Vi foreslår derfor at det etableres et forprosjekt på veien mot et hovedprosjekt for Nidelva. Dette forprosjektet bør se nærmere på:

- Drifts- og eiermodeller i et eventuelt hovedprosjekt
- Fylkeskommunenes rolle.
- Mulighet for internasjonalisering gjennom for eksempel Horizon-programmene
- Grunneierforankring
- Interessentforankring hos de som allerede i dag utnytter og skaper verdier av kraften i vannet. Hvordan kan vi jobbe sammen videre?
- Konkretisering av delprosjekter knyttet opp mot mulighetsstudien.
- Fra vår side er det naturlig å peke på videre arbeid med tilrettelegging av reiseveiene, samt Jettegrytene og Kilandsfallene som et naturlig startpunkt. En vil da ha etablert en sammenhengende destinasjon som kan utvikles videre.

Prosjektgruppa på befaring langs Nidelva. Foto: Tone Telnes